

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Parkförvaltningens anpassning för olika åldersgrupper

- om social multifunktionalitet i en urban park

Elin Pritzel Sundevall

Självständigt arbete • 30 hp
Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Alnarp 2019

Parkförvaltningens anpassning för olika åldersgrupper

- om social multifunktionalitet i en urban park

Park management's adaptation for different age groups

- about social multifunction in an urban park

Elin Pritzel Sundevall

Handledare: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Helena Mellqvist, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Biträdande examinator: Thomas Randrup, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0852

Program: Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2019

Omslagsbild: Elin Pritzel Sundevall

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: parkförvaltning, urbana parker, social multifunktionalitet, inkludering, barn, ungdomar, äldre, brukarperspektiv, brukaranpassning, medborgardeltagande

SAMMANFATTNING

I urbana landskap som blir alltmer tätbebyggda, med minskade grönområden, finns ett behov av parker av god kvalitet som passar olika brukargrupper. Förvaltning av grönytor är viktig för att behålla och utveckla kvaliteten hos befintliga parker. För att parker ska vara inkluderande för alla krävs att alla får möjlighet att använda dem utifrån sina behov och önskemål. En möjlighet för förvaltningen att säkra detta kan vara att utveckla multifunktionella parker för flera brukargrupper. Genom promenadintervjuer i en park i centrala Landskrona undersöks barns, ungdomars och äldres användning och upplevelser i parken, samt parkförvaltningens syn på anpassning och inkludering av olika brukargrupper. Resultatet redovisar olika miljöerbjudanden som parker ger samt synen på parkens förvaltning hos de tre åldersgrupperna. Parkförvaltningens anpassning för brukare, erfarenheter av att involvera medborgare och synen på multifunktionalitet redovisas också. Studien visar att det finns likheter och skillnader i hur parken används, upplevs och vilka behov och önskemål som finns hos de tre åldersgrupperna. Viktiga aspekter hos de tre grupperna är en uppskattning till livfullhet, naturkontakt, behov av sociala platser för den egna åldersgruppen, rena och trygga parker samt en variation av olika element, stämningar och aktiviteter i parken. Social multifunktionalitet kan utvecklas på både programmerade och oprogrammerade platser men funktioner som kan störa varandra behöver beaktas. De olika gruppernas motivation till att delta i parkförvaltningen var olika men alla uppskattade att erbjudas möjligheten att delta. Flera förslag och råd ges till parkförvaltaren på hur anpassning för olika åldersgrupper kan ske i parker och hur social multifunktionalitet kan utvecklas för att skapa inkluderande parker för olika åldersgrupper.

ABSTRACT

In urban landscapes where densification causes loss of green space there is a need for parks which hold a high quality and that fit different user groups. Green space management is important for the development of high quality in existing green space. For parks to be inclusive for all it is important to secure that use is possible for all different needs and wants. One possibility for management to secure this can be to develop parks into multifunction for different user groups. Walking interviews were made in a park in central Landskrona, Sweden, with the three user groups children, adolescents and elderly and also with the head park manager of the city. Different uses and experiences were explored in the three user groups and views on how to fit and include different user groups were investigated in the interview with the manager. Results present different affordances of parks, as well as the views on the park management and maintenance in the three age groups. The manager's views of development for user-friendliness, multifunction and experiences of user participation is also presented. Similarities and differences of park use, how parks are experienced and what needs and wants different age groups hold is shown. Important aspects for the different groups was an appreciation to liveliness, contact with nature, needs for social places for the own age group, clean and safe parks and a variety of different elements, atmospheres and activities in the park. Social multifunction can be developed in both 'programmed' and 'non-programmed' places but functions that can interfere with each other need to be considered. The age groups show different motivation to participate in management but all seemed to appreciate the possibility to participate. Various suggestions and advises are given to park managers on how parks can be developed to suit different age groups and how social multifunction can be developed to create inclusive parks for different age groups.

FÖRORD

Att undersöka multifunktionalitet i stadens gröna rum är ett sätt för mig som studerande inom landskapsarkitektur att ta mig an mina personliga hjärtefrågor: jämlikhet och inkludering för alla. Ett jämlikt och inkluderande samhälle tror jag är ett utvecklande samhälle. Efter att ha intervjuat människor om deras erfarenheter om den, enligt mig, viktigaste komponenten i en stad (jag pratar så klart om parken) har jag dessutom kommit att uppskatta dessa platser ännu mer själv.

Jag vill därmed tacka alla barn, ungdomar och äldre samt Anneli Erson för att ni ställde upp och deltog i studien och delgav era många intressanta synvinklar. Tack också till lärare och rektorer på skolorna som hjälpt till med administration och organisation kring era elevers deltagande.

Ett stort tack riktas även till min handledare, Märith Jansson, för allt ditt stöd, värdefulla kommentarer och din alltid så positiva inställning som har hjälpt mig att tro på det jag gör. Tack också till Fredrika Mårtensson för stöd och feedback i kursen *Research methods for people and environment studies* då provintervjuerna gjordes.

Dessutom vill jag tacka min kära familj, Joel för ditt enorma stöd, goda mat, och överseende med mina sena kvällsarbetspass, och Otto och Randi för att ni hjälpt mig att ta pauser från arbetet så att jag fått skratta och leka med er!

Slutligen tackas Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien för det ekonomiska stöd jag fått för att utföra studien.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	2
Bakgrund.....	2
Syfte och mål.....	3
Frågeställningar	3
FÖRVALTNING FÖR MULTIFUNKTIONALITET	4
Förvaltning av grönytor	4
Olika åldersgruppers användning av urbana utemiljöer	5
Multifunktionalitet i ett socialt hållbarhetsperspektiv.....	6
METOD.....	8
Analys.....	12
Etiska överväganden	12
RESULTAT.....	14
BARN.....	14
Parkens miljöerbjudanden för barn	14
Barns syn på parkens förvaltning.....	17
UNGDOMAR.....	18
Parkens miljöerbjudanden för ungdomar	18
Ungdomars syn på parkens förvaltning.....	20
ÄLDRE.....	22
Parkens miljöerbjudanden för äldre	22
Äldres syn på parkens förvaltning.....	24
PARKFÖRVALTNINGEN.....	25
Wrangelska parken och dess utveckling.....	25
Social hållbarhet med fokus på trygghet.....	26
Platsspecifik brukaranpassning.....	26
Medborgares åsikter och deltagande	27
Synen på multifunktionalitet.....	28
DISKUSSION.....	29
Likheter och skillnader mellan åldersgrupper – hur kan parker anpassas?.....	29
Förvaltning för social multifunktionalitet.....	32
Medborgardeltagande	35
SLUTSATSER.....	36
METODDISKUSSION	37
FRAMTIDA FORSKNING	39
KÄLLFÖRTECKNING.....	40

INLEDNING

Bakgrund

Urbana grönområden erbjuder flera funktioner som är viktiga för stadens sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarhet. I städer med ökande invånarantal är idag förtätning den globalt rådande trenden för stadsutveckling (Haaland och van den Bosch, 2015) och nämns i FN:s mål som en hållbar stadsutveckling när det sker i lämplig omfattning (United Nations, 2017). Ofta innebär förtätning att mängden grönområden minskar i staden och att användartrycket i befintliga parker ökar. Vid minskad kvantitet ökar behovet av grönområden av god kvalitet (Haaland och van den Bosch, 2015). Förvaltningen av grönytor är därmed viktig för att behålla och utveckla kvaliteten hos befintliga parker till förmån för parkanvändare (Dempsey och Smith, 2014, p. 24).

Vad parker kan erbjuda och vad som upplevs som kvalitet hos grönytor skiljer sig mellan olika brukargrupper (Lindholst et al., 2015). En park kan lämnas oanvänd av en viss grupp för att den känns otrygg eller upplevs tillhöra en annan samhällsgrupp (Wolch et al., 2014). För att skapa en mer inkluderande offentlig utemiljö krävs att alla samhällsgrupper upplever miljön som välkomnande och får möjlighet att använda parker och andra grönområden utifrån sina behov och önskemål. I många försök att skapa jämlika samhällen har fokus lagts på att rusta upp socialt utsatta områden. Men det goda syftet kan omvänt leda till gentrifiering då huspriser i området ökar och dess invånare ersätts med andra av godare ekonomisk ställning (Wolch et al., 2014). Ett nytt fokus för att utveckla inkluderande städer är därför viktigt, där olika grupper i samhället kan samsas inom samma områden och där grönytor kan möta flera olika behov.

I FN:s Agenda 2030 beskrivs, i målen om Hållbara städer och samhällen, att extra fokus bör ligga på brukargrupper som barn och ungdomar, äldre personer, kvinnor och personer med psykisk och/eller fysisk funktionsnedsättning (United Nations, 2015, punkt 11.7). I FN:s fördjupade mål om urban hållbarhet, New Urban Agenda (Habitat III), beskrivs även målet att främja inkluderande, trygga, tillgängliga och gröna offentliga platser som är av god kvalitet och multifunktionella för en mångfald av människor och kulturer (United Nations, 2017, punkt 37). En viktig del i förvaltningen av befintliga grönytor kan därför vara att utveckla multifunktionella parker där flera behov och önskemål kan tillfredsställas på samma yta.

I studier om att utveckla grönområden av god kvalitet i förtätade städer har multifunktionalitet uppmärksammas (Beer et al., 2003; Haaland och van den Bosch, 2015). Många studier som berör ämnet tar upp kombinationen av ekologiska och sociala värden (Lovell och Taylor, 2013; Haaland och van den Bosch, 2015; Hansen et al., 2017; Shams och Barker, 2019) och de berör främst grönstrukturplanering. Få studier har undersökt hur multifunktionalitet kan tillämpas inom förvaltning av grönytor. Det kan också finnas fördelar med att fördjupa kunskapen om de sociala värdena i studier om multifunktionalitet, där olika brukargrupperns behov och önskemål beaktas. Flera forskningsstudier har undersökt parkförvaltningens möjligheter att anpassa grönytor för en specifik brukargrups behov och önskemål, som bland annat barn (Jansson et al., 2016), äldre (Arnberger et al., 2017) och människor som upplever rädsla (ofta kvinnor, personer med psykisk funktionsnedsättning, invandrare etc.) (Jansson et al., 2013). Men få undersökningar har gjorts som jämför olika brukargrupper. Vi vet därför för lite om vilka likheter eller skillnader som finns mellan olika grupper. Inte heller grönyteförvaltarens roll är tillräckligt undersökt då få studier svarar på frågan hur förvaltningen av urbana grönytor kan arbeta med inkludering av olika brukargrupper (Rutt och Gulsrud, 2016).

Åldern hos brukare har betydelse för hur parker används och upplevs. Behov och önskemål hos en åldersgrupp kan skilja sig från en annan och en och samma plats kan hos de olika grupperna ge olika möjligheter, så kallade *miljöerbjudanden* (eller *affordances* på engelska, se Gibson, 2015). En studie av Arnberger och Eder (2011) visar också att olika åldersgrupper lägger olika stor vikt vid sociala, fysiska och skötselbetingade aspekter i utemiljön. Bland de åldersgrupper som har uppmärksammats som stora användare av parker finns barn och äldre. Ungdomars parkanvändning anses däremot vara låg (Veitch et al., 2017). Kaplan och Kaplan (2002) förklarar att ungdomar tar en "time out" från behovet av vistelse i grönområden då andra intressen som att utveckla självständighet och att umgås med jämnåriga ofta dominerar. Nyare studier visar dock på möjligheter att anpassa den urbana utemiljön för att bättre passa ungdomars intressen (Knöll och Roe, 2017; Veitch et al., 2017).

För att göra parker inkluderande för olika brukargrupper har medborgardeltagande uppmärksammats som viktigt (Kabisch och Haase, 2014). Flera forskare har beskrivit fördelar med att involvera medborgare i förvaltning (se exempelvis Van Herzele et al., 2005; Gallerani et al., 2017; Fors et al., 2018). Van Herzele et al. (2005) uppmärksammar vikten av att involvera *olika* brukargrupper då tendensen är att de socioekonomiskt starka oftare får delta medan exempelvis yngre människor är mindre representerade i deltagandeprocesser. Det är därför viktigt att veta hur intresset för deltagande inom offentlig parkförvaltning ser ut hos de tre åldersgrupperna och hur kommuners parkförvaltningar kan involvera olika grupper.

Anpassning för olika åldersgrupper kräver kunskap om vilka behov och önskemål som finns hos grupperna, vilka fördelar multifunktionalitet kan bidra med samt hur parkförvaltare kan arbeta för att utveckla inkluderande parker för olika åldersgrupper.

Syfte och mål

Arbetet syftar till att undersöka likheter och skillnader mellan olika åldersgruppers behov och önskemål i urbana parker. Med detta som grund och med utgångspunkt i den förtätade staden undersöks hur multifunktionalitet i parker kan utvecklas för olika åldersgrupper. Fokus i arbetet ligger på de tre åldersgrupperna barn, ungdomar och äldre, vars användning av parker skiljer sig från varandra.

Målet är att ge konkreta förslag på hur förvaltare av parker och grönområden kan arbeta med social multifunktionalitet för att tillfredsställa olika åldersgruppers behov och önskemål och på så sätt bidra till ett mer inkluderande samhälle för stadens invånare.

Frågeställningar

- Vad kan parker erbjuda barn, ungdomar och äldre och vilka motsättningar och gemensamma behov och önskemål finns hos de olika åldersgrupperna?
- Hur kan parker utvecklas och skötas för att bli socialt multifunktionella och inkluderande för de tre åldersgrupperna?
- Hur kan olika åldersgrupper involveras i parkförvaltningen på ett socialt hållbart sätt?

FÖRVALTNING FÖR MULTIFUNKTIONALITET

Förvaltning av grönytor

Förvaltning av offentliga urbana landskap har att göra med de befintliga gröna utemiljöerna i städer och stadsnära landskap och har av Jansson och Lindgren (2012, s. 142) beskrivits som 'the activities performed by a management organization in order to maintain and develop existing urban green space for users'. Ett begrepp som ibland används för förvaltning av grönytor är "platsbevarande", eller "*place-keeping*", och har av Dempsey och Smith (2014, s.13) definierats som '[the] long-term and responsive management which ensures that the social, environmental and economic quality and benefits a place brings can be enjoyed by present and future generations'. Förvaltning av grönytor menas genom denna definition ha en viktig roll att anpassa och utveckla miljöer som kan möta sociala, ekologiska och ekonomiska utmaningar och säkra en långsiktig god kvalitet.

Gustavsson et al. (2005) delar in förvaltningens verksamhet i tre olika nivåer, nämligen strategisk, taktisk och operationell nivå. På den *strategiska nivån* utvecklas långsiktiga och övergripande visioner och mål. Därefter sätts planer, budget och tidsramar på den *taktiska nivån* och arbetet utförs sedan på den *operationella nivån*, som alltså arbetar inom mer kortsiktiga tidsramar. Randrup och Persson (2009) identifierade under 00-talet att få kommuner i Norden arbetade med långsiktiga planer inom parkförvaltningen. De, tillsammans med flera andra (Gustavsson et al., 2005; Jansson och Lindgren, 2012; Dempsey och Smith, 2014), påtalar vikten av att utveckla förvaltning på den strategiska nivån och förklarar att om fokus endast läggs på skötsel och underhåll kommer grönområden gradvis att förfalla (Randrup och Persson, 2009).

De båda definitionerna av förvaltning (Jansson och Lindgren, 2012) och "place-keeping" (Dempsey och Smith, 2014) som nämndes inledningsvis lägger vikt vid de sociala aspekterna – dagens och framtidens användare av parker, och Jansson och Lindgren (2012) förtydligar att: '[Management] is also user-orientated, not solely concentrated on the space and how to manage it technically or ecologically to a high standard'. Det finns flera olika brukarperspektiv att beakta vid anpassning av utemiljön, exempelvis olika åldersgrupper, grupper med olika intressen och passiva såväl som aktiva användare (ibid.).

Medborgardeltagande i förvaltningsprocesser har länge ansetts vara viktigt och har framhävts av flera (exempelvis Van Herzele et al., 2005; Jansson och Lindgren, 2012; Lindholst et al., 2015; Fors, 2018; Jansson et al., 2018b). Flera fördelar med att involvera brukare har uppmärksammats, bland annat att brukares intresse för parker kan öka (Gallerani et al., 2017), liksom utemiljöns upplevda kvalitet (Lindholst et al., 2015; Fors et al., 2018). Medborgardeltagande i förvaltningen anses dessutom vara viktig för att uppnå hållbara lösningar och en hållbar utveckling i urbana grönområden (Jansson et al., 2018b).

Parkförvaltares perspektiv på att involvera medborgare i parkförvaltning har undersökts i en studie av Molin och Konijnendijk van den Bosch (2014). Fördelar parkförvaltare såg med att involvera medborgare var möjligheten att få en bättre bild av vilka behov som finns hos brukare, att kvaliteten i grönområden kan öka, att skötselkostnader kan minska och att användning av grönområden kan öka. En nackdel de såg var dock svårigheten att balansera de generella medborgarnas intressen med de, ibland, mer specifika intressena hos de som engagerade sig i förvaltningen (Molin och Konijnendijk van den Bosch, 2014).

Olika åldersgruppers användning av urbana utemiljöer

För att parker ska bli inkluderande för olika brukargrupper behöver olika 'sociala miljöer' beaktas och inkluderas (Haase et al., 2017). Flera forskningsstudier har gjorts som har undersökt åldersgruppers användning och preferenser i utemiljön och Laatikainen et al. (2017) som har jämfört olika åldersgrupper förklarar att åldern har betydelse för hur parker används och upplevs.

Barn

För barn är en variation av olika platser och element något som uppskattas i utemiljön (Norðdahl och Einarsdóttir, 2015; Jansson et al., 2016). Lekplatser med gungor, klätterställningar, rutschkanor och annat används aktivt av barn (Lindberg och Schipperijn, 2015) och kan erbjuda fysiska utmaningar och möjligheten att manipulera och skapa egna platser (Jansson, 2015). De kan också fungera som mötes- och umgängesplatser för barn (Jansson et al., 2016). En variation av olika lekredskap är viktigt för att barn i olika åldrar ska finna lekplatsen utmanande (Norðdahl och Einarsdóttir, 2015; Jansson et al., 2016). Lekplatser som innehåller gröna element som träd, buskage eller kuperad mark har beskrivits av barn som roligare och bidrar till en mer varierad lek (Jansson et al., 2016). Användningen av lekplatser och grönområden förändras under olika perioder i barndomen.

Grönområden och naturliga miljöer är värdefulla för barn (Norðdahl och Einarsdóttir, 2015; Jansson et al., 2016), speciellt när innehållet är varierat med exempelvis öppna ytor, kullar, vatten, djur, blommor och annan vegetation. Löst påverkbart material är extra intressant då det ger möjligheten för barn att manipulera utemiljön och skapa egna platser (Jansson, 2015; Jansson et al., 2016). Även tillgängligheten och närheten till grönområden är viktig (McCormick, 2017). Barn knyter an till platser genom alla sinnen och en miljö rik på natur erbjuder många sinnesupplevelser vilket kan bidra till en ökad samhörighet med platsen (Jansson et al., 2016; Laaksoharju och Rappe, 2017). Ytor som är mindre planerade och mindre underhållna, som exempelvis övergivna platser eller skogsområden, kan uppmuntra till utforskande och fri lek samt utveckla barns kontakt med naturen (Jansson et al., 2016; Laaksoharju och Rappe, 2017).

Ungdomar

Ungdomars användning av parker har uppmärksammats vara låg (Kaplan och Kaplan, 2002; Veitch et al., 2015). Owens (2002) har också förklarat att ungdomar 'designas bort' från offentliga platser i städer och har argumenterat för att ungdomar istället borde erbjudas platser i utemiljön att träffas och umgås på. Det finns ett behov av att förstå ungdomars behov bättre (Bell et al., 2003) och flera forskare tror att parker kan anpassas bättre för målgruppen och därmed öka ungdomars besök eller fysiska aktivitet i parker (Clark och Uzzell, 2002; Knöll och Roe, 2017; Veitch et al., 2017; Mertens et al., 2019). Något som ofta nämns som önskvärt bland ungdomar är platser med möjlighet att umgås med vänner (Clark och Uzzell, 2002; Owens, 2002; Jansson et al., 2018a). Centrala delar av staden används oftare av ungdomar för social interaktion än andra delar som bostadsområdet eller skolgården (Lieberg, 1995; Clark och Uzzell, 2002). Laatikainen et al. (2017) har däremot uppmärksammat att ungdomar upplever skolgårdar som en positiv plats i utemiljön. Owens (2002) menar att det finns få platser för ungdomar att samlas och umgås vid och att sådana platser kan utvecklas, bland annat genom bänkars design (där ungdomar exempelvis kan sätta upp fötterna på bänkarna) och bänkars placering (flera bänkar som står samlade istället för enskilt placerade bänkar).

Förutom sociala platser har också lugnare platser för återhämtning uppmärksammats som viktigt för ungdomar (Lieberg, 1995), samt god renhållning och skötsel i utemiljön (Veitch et al., 2017; Mertens et al., 2019). Flera studier har undersökt hur utemiljöer påverkar den fysiska aktiviteten och har

nämnt att "sportplatser" som basket- eller fotbollsplaner, skateparker och multisportarenor ökar besök i parker och den fysiska aktiviteten hos ungdomar, dock främst hos ungdomar som redan är fysiskt aktiva och framför allt hos killar (Lindberg och Schipperijn, 2015; Mertens et al., 2019). Anordningar som utegym eller stora rutschkanor kan attrahera även tjejer att använda parker (Veitch et al., 2017; Mertens et al., 2019). En kombination av tilltalande anordningar och estetiskt tilltalande och välskötta platser verkar viktigt för att locka ungdomar till besök och fysisk aktivitet (Veitch et al., 2017; Mertens et al., 2019). Ries et al. (2009) har funnit att ungdomar hellre besöker parker som upplevs trygga, livliga och som används av andra ungdomar.

Äldre

För många äldre är tillgänglighet och närhet till grönområden några av de viktigare faktorerna för viljan eller ens möjligheten att besöka ett grönområde (Kemperman och Timmermans, 2014; Ode Sang et al., 2016; Arnberger et al., 2017; Laatikainen et al., 2017; Yung et al., 2017; Wen et al., 2018). Kemperman och Timmermans (2014) förklarar att äldre personers behov av kontakt med andra människor i deras närhet ökar med åldern när rörligheten minskar och för att det sociala nätverket ofta minskar vid pensionsåldern. En upplevd grön utemiljö nära hemmet har visat sig påverka den sociala kontakten med andra människor i området där högre upplevd grönska (och som speciellt innehåller träd och gräs) bidrar till ökad social kontakt (Kemperman och Timmermans, 2014). Social interaktion har uppmärksammats som viktigt även av Yung et al. (2017). Andra forskare menar att varken för få eller för många besökare är omtyckt av äldre vid vistelse i parker (Arnberger och Eder, 2011; Arnberger et al., 2017).

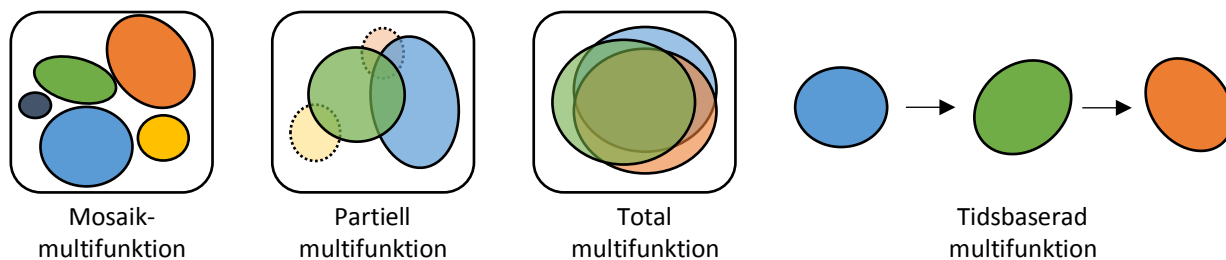
Förutom närheten till parker och den sociala kontakten finns flera andra behov hos äldre. Bland annat har kontakt med naturen eller naturlika parker uppmärksammats som viktigt (Alves et al., 2008; Yung et al., 2017; Wen et al., 2018) och upplevelsen av hur grön utemiljön är påverkas av hur välskött den är (Kemperman och Timmermans, 2014). God skötsel och renhållning i grönområden har nämnts som en viktig faktor även i andra studier (Alves et al., 2008; Arnberger och Eder., 2011; Lindberg och Schipperijn, 2015; Wen et al., 2018), liksom estetiskt tilltalande parker (Wen et al., 2018), lugna eller tysta parker (Alves et al., 2008; Lindberg och Schipperijn, 2015) och parker där promenadstråk och parkbänkar finns (Lindberg och Schipperijn, 2015; Wen et al., 2018). Upplevd trygghet i parker eller andra grönområden är något som ofta nämns (Kemperman och Timmermans, 2014; Lindberg och Schipperijn, 2015; Wen et al., 2018) och som verkar vara en av de viktigaste aspekterna för äldre vid användning av parker.

Multifunktionalitet i ett socialt hållbarhetsperspektiv

De olika åldersgruppernas användning och preferenser i parker är varierande. För att parker ska passa olika behov och önskemål och upplevas inkluderande för flera brukargrupper behöver de därför erbjuda flera olika funktioner. *Multifunktionalitet* har blivit ett välanvänt begrepp i urbana sammanhang och handlar om att integrera och utveckla flera funktioner inom samma område. Lovell och Taylor (2013) jämför de båda begreppen *multifunktionalitet* och *hållbarhet* och menar att de på många sätt kan liknas vid varandra men att *multifunktionalitet* är ett mer användbart begrepp när det handlar om fysiska utemiljöer. Att utveckla social multifunktionalitet i parker kan därför sägas bidra till att utveckla social hållbarhet i samhället.

Sedan begreppet började användas i urbana landskapssammanhang har det främst nyttjats och utvecklats inom planering och grön infrastruktur. Här har multifunktionalitet definierats som ett sätt att använda en viss yta mer effektivt genom att sammanfläta eller kombinera olika funktioner i tid eller rum (Ahern, 2011). Rode (2016) beskriver att multifunktionell användning av landskap kan

uppnås genom tre olika rumsliga arrangemang: 1) *mosaik-multifunktion* som syftar till att åtskilja olika funktioner inom ett specifikt område, 2) *partiell multifunktion* som kombinerar olika funktioner inom samma område, där en eller två funktioner är dominanta och 3) *total multifunktion* där det råder balans mellan olika funktioner inom samma område. Ahern (2011) har föreslagit att funktioner också kan kombineras i tid, alltså *tidsbaserad multifunktion*, där flera funktioner kombineras på samma plats men vid olika tidpunkter.

Figur 1: Schematiska figurer över hur multifunktionalitet kan uppnås i rum och tid.

Området att utveckla multifunktionalitet i kan variera i storlek, alltifrån en större region till en mindre grönyta som exempelvis en park eller en skolgård (Lovell och Taylor, 2013). Men även enskilda objekt i utemiljön kan erbjuda flera funktioner, vilket beskrivs av bland andra Withagen et al. (2012) och Jansson et al. (2018).

Inom landskapsplanering beskrivs ofta syftet med att utveckla multifunktionalitet vara att kombinera ekologiska och sociala funktioner (Hansen och Pauleit, 2014; Shams och Barker, 2019) och i vissa fall även ekonomiska funktioner (Lovell och Taylor, 2013) för möjligheten att använda utemiljön mer effektivt och utveckla hållbara städer (Beer et al., 2003; Ahern, 2011; Haaland och van den Bosch, 2015; Hansen et al., 2017). Shams och Barker (2019) uppmärksammar att en större förståelse för olika brukares preferenser är viktig i arbetet för multifunktionalitet. Hos Yttri (2002) ligger fokus på de sociala funktionerna, alltså möjligheten att finna olika funktioner som passar olika människors behov och intressen inom samma område. Yttri beskriver att parkers användning kan skilja sig mycket mellan brukare och menar att utformningen av parken bör återspegla detta och öppna upp för brukares många möjligheter till användning. Han menar också att för tillrättalagda platser som endast passar specifika brukargrupper eller aktiviteter tar bort platsens spänning och kan verka exkluderande för grupper som platsen inte är avsedd för (Yttri, 2002). Det Yttri beskriver kan relateras till *programmerade* eller *oprogrammerade* platser där de programmerade platserna innehåller sådant som på förhand är bestämt hur det ska användas, som exempelvis en bänk eller en lekplats, medan oprogrammerade platser består av ytor eller objekt vars användning inte är bestämd. En oprogrammerad plats i en park skulle kunna vara en gräsmatta eller en stubbe.

Flera fördelar med multifunktionella platser har påvisats, men det finns också en risk att flera funktioner inom ett avgränsat område stör varandra. Därför är det viktigt att överväga och utvärdera vilka synergier som är möjliga och vilka kompromisser mellan olika funktioner som kan behöva tas i beaktande vid utveckling av multifunktionella platser (Hansen och Pauleit, 2014).

METOD

För att undersöka olika åldersgruppers behov och önskemål i parker och hur förvaltningen kan anpassa utemiljöer för olika brukare har en studie gjorts i Wrangelska parken i Landskrona under hösten 2018. Studien har baserats på promenadintervjuer med barn, ungdomar och äldre samt en intervju med ansvarig för stadens parkförvaltning. Två provintervjuer i en mindre park belägen intill den utvalda parken gjordes på våren 2018, en med ungdomar och en med äldre. Efter de två provintervjuerna har intervjufrågor och ämnesfokus utvecklats.

Landskrona är en passade stad för studien då den befinner sig i en tillväxtfas med ökande invånarantal och där förtätning används som en strategi för tillväxten (Landskrona stad, 2018a). Vid årsskiftet 2017/2018 hade Landskrona 45 286 invånare (Landskrona stad, 2018b). Bland de större tätorterna i Sverige är Landskrona, enligt statistik från 2010, en av de tätorter med minst andel tillgänglig grönyta per invånare (SCB, 2015). Att undersöka möjligheten till multifunktionella grönytor här är därför särskilt relevant.

Befolkningen i Landskronas centrum skiljer sig från många andra svenska städer på så sätt att fler arbetslösa och låginkomsttagare bor centralt, medan en mer etablerad medelklassig befolkning bor i villaområden i stadens utkant (Hallemar och Forsell, 2018). I de centrala delarna av Landskrona ligger Wrangelska parken. Den drygt 1,5 hektar stora parken omgärdas av mindre bilvägar och en gång- och cykelväg. Intill parken finns främst flerbostadshus men även en restaurang, en förskola och en del skolor på nära avstånd.

Figur 2: Wrangelska parken med omgivande byggnader. I nedre högra hörnet syns en bit av den park där provintervjuerna utfördes. Bakgrundsbild: GSD Ortofoto, 1m färg © Lantmäteriet

Wrangelska parken valdes ut för studien tillsammans med kommunens stadsmiljöchef och park- och naturingenjör. Parken passade för studien då dess innehåll är relativt varierat med både

programmerade platser, som exempelvis en *lekplats* med gungor, klätterställningar och annan prefabricerad lekutrustning, och oprogrammerade platser som en *öppen yta* med klippt gräsmatta och buskage med bland annat snöbär (*Symphoricarpos spp.*), fjärilsbuske (*Buddleja davidii*) och syrén (*Syringa spp.*). I parken finns även både anlagda och mer naturliga inslag. De anlagda delarna utgörs av stigar, bänkar, en plantering med olika städsegröna träd och buskar och en *perennplantering* med rabatter i formell anläggningsstil. I de mer naturliga delarna finns en *damm* med rikt fågelliv (som också har en brygga avsedd för användning av skötselpersonalen) samt en inhägnad *naturplantering* intill med bland annat pelarasp (*Populus tremula 'Erecta'*) och slyvegetation som fungerar som skydd och häckningsplats för fågellivet i dammen. Runt delar av parken finns storvuxna hästkastanjer (*Aesculus hippocastanum*), björk (*Betula pendula*) och andra trädarter samt en del mindre träd som exempelvis vårkörbär (*Prunus x subhirtella*). Parken beskrivs av Landskrona stad vara uppskattad av besökare i alla åldersgrupper (Landskrona stad, 2018c).

Figur 3: Delar av Wrangelska parken. 1: Den öppna gräsyten med stigen och en bänk i förgrunden, 2: Lekplatsen med sittplatser intill, 3: Perennplanteringarna, 4: Dammen och bryggan.

Brukarintervjuer genomfördes med totalt 18 personer i nio intervjuer med två personer i varje intervju. I varje åldersgrupp intervjuades därmed sex personer under tre intervjuer.

Intervjuerna var semistrukturerade och ägde rum på plats i Wrangelska parken. Promenadintervjuer användes då intervjuerna ger mer platsorienterad data, till skillnad från stillasittande intervjuer och intervjuer inomhus som tenderar att ge mer självbiografisk data (Evans och Jones, 2011). Fördelar med promenadintervjuer är också att intervjudeltagaren kan visa platser och saker i utemiljön som är av intresse för deltagaren snarare än att behöva förklara detta samt att platsen i sig kan hjälpa

deltagaren att beskriva sina tankar kring denna (Clark och Emmel, 2010). Promenadintervjuer med barn har visat sig vara särskilt värdefulla för att förstå barns perspektiv på utemiljöer (Jansson et al., 2016).

I skrifter som behandlar olika åldersgrupper skiljer sig åldersindelningarna beroende på vad skriften behandlar. De åldrar som fått representera åldersgrupperna i detta arbete är barn: 9-10 år, ungdomar: 15-16 år och äldre: 66-76 år. I urval av intervjupersoner inom de tre åldersgrupperna har strävan varit att inkludera ett brett spektrum av "undergrupper" inom åldersgruppen i form av att inkludera båda kön samt personer både med och utan invandrarbakgrund för att få med en bredd i personernas erfarenheter. Likheter och skillnader mellan dessa undergrupper har dock inte undersökts.

Urvalet av intervjupersoner skedde på olika sätt för de olika åldersgrupperna. För deltagare i åldersgruppen barn tog jag kontakt med en låg- och mellanstadieskola situerad cirka 300 meter ifrån parken. Där fick jag komma på besök till två klasser i årskurs 4. Efter en presentation av mig och vad en forskare gör pratade vi tillsammans om vad en park är och vad en kan göra i en park. Därefter informerade jag om mitt projekt och att deltagande i intervjun var frivilligt. Alla barn fick ta med sig informationsblad och samtyckesblankett hem för underskrift av sina vårdnadshavare. Intresset för deltagande var stort och urvalet skedde med hjälp av lottning, dock med hänsyn till jämn könsfördelning och viss hänsyn till blandning av personer med och utan invandrarbakgrund, se tabell 1.

Tabell 1 Medverkande i brukarintervjuerna.

Grupp	Intervju	Kön	Ålder	Geografisk uppväxt
Barn	1	Pojke	10	Bott i Landskrona hela sitt liv. Föräldrar kommer från annat land.
	1	Pojke	10	Bott i Landskrona hela sitt liv. Föräldrar kommer från Sverige.
	2	Flicka	10	Född i Skåne och bott i Landskrona stora delar av sitt liv. Föräldrar kommer från annat land.
	2	Flicka	9	Bott i Landskrona hela sitt liv. Föräldrar kommer från andra länder.
	3	Pojke	10	Född i annat land. Bor sedan 5-års ålder i Landskrona.
	3	Flicka	10	Bott i Landskrona hela sitt liv. Föräldrar kommer från Sverige.
Ungdomar	4	Tjej	16	Född i Landskrona men bor sedan 5-årsåldern i by utanför staden. Föräldrar kommer från annat land.
	4	Tjej	16	Har bott i Landskrona hela sitt liv. Föräldrar kommer från annat land.
	5	Tjej	16	Född i Landskrona men bor sedan 3-årsåldern i by utanför staden. Föräldrar kommer från annat land.
	5	Tjej	16	Född i annan del av Sverige. Flyttade till Landskrona som 6-åring. Föräldrar kommer från annat land.
	6	Tjej	15	Född i annat land. Flyttade till Sverige och Landskrona som 5-åring.
	6	Tjej	16	Bott i Landskrona hela livet. Föräldrar kommer från annat land.
Äldre	7	Man	76	Född på annan ort i Skåne, bott i Landskrona i 25 år. Bor intill parken.
	7	Man	69	Har bott i Landskrona hela sitt liv. Bor i annan del av Landskrona, men barn och barnbarn bor ganska nära parken.
	8a	Kvinna	75	Född i annan del av Sverige. Har under sina vuxna år bott i olika delar av världen. Flyttade till Landskrona för flera år sedan och bor nu nära parken.
	8b	Kvinna	66	Född i Landskrona, bott på annan ort i 13 år men bor nu igen i Landskrona, nära parken.
	9a	Man	76	Har bott i Landskrona hela sitt liv. Bor idag nära parken.
	9b	Kvinna	70	Har bott i Landskrona hela sitt liv. Bodde som barn intill parken och bor nu igen nära parken.

För ungdomar togs kontakt med en gymnasieskola situerad cirka 150 meter ifrån parken. Jag fick komma på besök till en klass i årskurs 1 med elever som går ett samhällsinriktat program. Vid besöket informerade jag om mitt projekt och vad en landskapsarkitekt arbetar med. Eleverna fick även diskutera två och två vad som får dem att vilja besöka parker och vad som är en bra park för

dem. Därefter fick de som var intresserade av att delta ta med sig ett informationsblad om studien för information till dem själva och deras vårdnadshavare. Antalet elever i klassen var betydligt färre än hos de två fjärdeklassarna och intresset för att delta var dessutom inte lika stort. De sex elever som anmält intresse fick därmed delta. Klassen bestod övervägande av tjejer och med invandrabakgrund, vilket också var fallet för de som deltog i studien bland ungdomarna, se tabell 1.

De äldre kontaktades direkt i den utvalda parken. Besökare i parken fick, om de önskade, skriftlig och muntlig information om forskningsprojektet och tillfrågades sedan om deltagande. De sex personer som först tackade ja fick delta och med dessa bestämdes en dag och tid då de kunde delta. Även här önskadades en jämn könsfördelning och en blandning mellan personer med och utan invandrabakgrund och jag tog kontakt med personer med hänsyn till detta. Tre kvinnor och tre män blev därmed deltagare men på grund av språkliga hinder var det dock ingen med invandrabakgrund som kunde delta, se tabell 1.

Promenadintervjuerna utfördes mellan 3 september och 11 oktober 2018. Barn och ungdomar fick delta under lektionstid bestämd av klassföreståndaren medan de äldre fick bestämma själva när det passade dem bäst att delta. Vädret varierade mellan klart till lätt regn. Varje intervju varade i ca 1 timme (mellan 30 min och 1 h 24 min).

Under de semistrukturerade promenadintervjuerna användes en intervjuguide med fem teman: *(önskad) användning, innehåll, stämning (lugnt/livligt, andra människor), inkluderande/välkomnande och förvaltning/deltagande*. En så kallad "trattformig frågeställning" (Brinkmann och Kvale 2015, s. 94) användes, där varje intervju inleddes med öppna frågor och intervjupersonerna fick berätta med egna ord och utifrån deras intresseområden. Ofta togs relevanta ämnen för studien upp av deltagarna. Det kunde handla om vad de brukade göra i parken, hur de tyckte att parken sköttes, vad de tyckte var fint/fult/bra/dåligt osv. i parken, om delar av parken de undvek, om händelser i parken eller minnen av hur parken var förr och idéer på hur parken kan förbättras. Jag ställde då följdfrågor och bad intervjupersonerna berätta mer om detta. Senare i intervjun ställdes mer specifika frågor kring deras behov och önskemål i fråga om användning och förvaltning. Exempelvis ställdes frågor om vad som lockar dem att besöka parker, vad som är viktigt i en park för att den ska passa dem, hur de upplevde olika delar i Wrangelska parken och om intresse finns att delta i parkers förvaltning.

Intervjuerna dokumenterades med ljudupptagning och foto av platser deltagarna berättade om eller använde under intervjun. Direkt efter varje intervju fördes dessutom anteckningar av vad jag minns att de pratat om men också om sådant som inte ljudinspelningen kunnat fånga upp, som exempelvis sinnesuttryck, vad de gjorde eller vad de tog på.

För att få ett förvaltarperspektiv på social hållbarhet, multifunktionalitet och resultaten som erhållits från brukarintervjuerna, genomfördes den 19 oktober 2018 en intervju med Anneli Erson som är park- och naturingenjör på Landskrona stads tekniska avdelning och har ansvar för stadens parkförvaltning. Precis som för brukarintervjuerna gjordes en semistrukturerad promenadintervju i Wrangelska parken och trattformig frågeställning användes (Brinkmann och Kvale 2015, s.94). Intervjun dokumenterades med ljudupptagning och kompletterades i efterhand med foton av platser i parken som diskuterats. Under intervjun ställdes frågor om hur kommunen arbetar med sociala aspekter inom parkförvaltningen, om anpassning för och involvering av medborgare samt om synen på multifunktionalitet i parker. Dessutom diskuterades behov och önskemål hos olika åldersgrupper utifrån ämnen som förts upp under brukarintervjuerna.

Analys

Intervjuerna transkriberades och analyserades kvalitativt, i analysprogrammet Nvivo 11. Anteckningarna som gjorts efter varje brukarintervju sammanställdes för varje åldersgrupp och användes vid analysen av intervjuerna för att kontrollera att analys och anteckningar stämde överens med varandra. Tematisk analysmetod användes för alla intervjuer, där de sex stegen beskrivna av Braun och Clarke (2006) följdes. Intervjun med park- och naturingenjören analyserades på en *semantisk* nivå där informationen från intervjun organiserades och summerades för en senare tolkning i förhållande till annan litteratur, medan brukarintervjuerna analyserades på en *latent* nivå, där jag försökt identifiera underliggande meningar och därmed tolkat informationen från start (Braun och Clark, 2006). I analysen av brukarintervjuerna letade jag efter sådant som rör inkludering, önskemål vad gäller parkens innehåll och användning, åsikter om parkens förvaltning och intresse att delta i parkers förvaltning. De tre åldersgrupperna analyserades först var för sig vilket ledde till unika kategorier för varje åldersgrupp. Därefter gjordes omstruktureringar utifrån en helhetssyn över de tre analyserna och kategorier delades in i två huvudkategorier som är gemensamma för alla åldersgrupper, nämligen *Parkers miljöerbjudanden* och *Parkers förvaltning*.

Analytiskt ramverk

Intervjuerna analyserades delvis *induktivt* (Braun och Clark, 2006) då ämnen som deltagarna tog upp lyftes och användes för kategorisering av data. Men i analysen av brukarintervjuerna utgick jag även ifrån teorin om miljöerbjudanden eller 'affordances' ett begrepp som myntades av J.J. Gibson 1979 (Gibson, 2015). Gibson förklarar begreppet såhär: 'The *affordances* of the environment are what it *offers* the animal, what it *provides* or *furnishes*, either for good or ill.' (Gibson, 2015 s. 119). En gräsmatta kan exempelvis erbjuda människan något att gå på, sitta på, springa på, titta på, känna på och så vidare. En gräsmattas miljöerbjudanden kan skilja sig från människa till människa. Samma plats eller sak kan också erbjuda olika miljöerbjudanden för samma människa under olika tidsperioder i livet såväl som olika tider på dygnet eller över året. För ett litet barn som håller på att lära sig gå kan en bänk erbjuda något att hålla sig i eller kanske något att ramla på medan samma bänk kan erbjuda samma barn, några år senare, något att klättra eller sitta på. Gibson (2015, s. 121) förklarar att miljöerbjudanden på ett sätt är objektiva och fysiska, till skillnad från värderingar som är mer subjektiva och mentala. Men miljöerbjudanden är inte fysiska på det sätt att de går att mäta objektivt utan de relaterar alltid till människan. 'It is equally a fact of the environment and a fact of behaviour. It is both physical and psychical, yet neither. An affordance points both ways, to the environment and to the observer' (Gibson, 2015). Utformningen av en plats eller en sak kan ha betydelse för vad den kan erbjuda (Withagen et al., 2012). En bänk med traditionell (eller *programmerad*) utformning erbjuder för många människor något att sitta på och kan upplevas olämplig för andra ändamål, medan en mer neutral (eller *oprogrammerad*) utformning av bänken kan stimulera kreativiteten hos betraktaren och möjligen erbjuda även andra miljöerbjudanden än att sitta, som att klättra på eller ställa glaset på. Withagen et al. (2012) beskriver att dessa neutrala platser kan ha "multipla erbjudanden" ('multiple affordances', Withagen et al., 2012, s. 254).

Gibsons teori om miljöerbjudanden har påvisats vara en användbar metod för att undersöka hur funktionella olika miljöer är för olika brukargrupper (Clark och Uzzell, 2002). I min analys användes teorin om miljöerbjudanden genom att fråga intervjumaterialet vilka miljöerbjudanden de olika åldersgrupperna ser i parker.

Etiska överväganden

Inför intervjuerna gavs information om forskningsstudien både skriftligt och muntligt och ett muntligt samtycke erhöles från samtliga deltagare. För barn under 15 år krävs även information till,

och samtycke från, deras vårdnadshavare (Vetenskapsrådet, 2017). Skriftligt samtycke samlades därmed in från samtliga barns vårdnadshavare. Ungdomarna uppmanades att ge information om forskningsstudien och samtyckesblankett till sina vårdnadshavare, vilket gav vårdnadshavare möjligheten att opponera sig mot sin vårdnadstagares deltagande i studien. Ett skriftligt samtycke mottogs från fyra av sex ungdomars vårdnadshavare. Två ungdomar hade glömt blanketten hemma. Då båda var över 15 år och då studien inte hade för avsikt att påverka ungdomarna eller på annat sätt riskera att orsaka en påfrestning för de deltagande ansåg jag att ett muntligt samtycke från ungdomarna själva räckte och de två ungdomarna utan vårdnadshavarens samtycke fick därmed delta.

För intervjuerna med brukargrupperna valde jag att intervjua två informanter samtidigt med anledning till att de intervjuade (och framför allt barn) kan känna sig tryggare om de är fler än vad de som intervjuar är och om de känner varandra (Hill, 2006). Barnen och ungdomarna kände varandra eftersom de gick i samma klass eller parallellklass. De äldre tillfrågades om de ville bli intervjuade tillsammans med någon de kände eller om det gick bra att bli intervjuad med en okänd person. Utfallet blev två intervjuer med personer som inte kände varandra sedan tidigare och en intervju med informanter som kände varandra.

Promenadintervjuer användes som intervjumetod, vilket har beskrivits vara en metod som kan ge deltagarna en större kontroll över intervjun, där de exempelvis har möjlighet att bestämma vart de ska gå och vad de vill visa intervjuaren (Clark och Emmel, 2010). Därmed kan promenadintervjuer anses vara ett etiskt bättre val än stillasittande inomhusintervjuer där risken är större att intervjupersonen upplever intervjusituationen som mer utsatt.

RESULTAT

BARN

Barnens upplevelse av Wrangelska parken verkade ganska positiv och alla barn hade varit i parken förut, framför allt med skola och fritids. De kände väl till olika delar av parken och hade många minnen från tidigare lekar och upplevelser här.

Parkens miljöerbjudanden för barn

Barns användning av Wrangelska parken var varierad med både fartfylld fysisk aktivitet vid lekplatsen och den öppna ytan, fantasilekar i buskagen och med intresse för naturen vid bland annat dammen. Parken, och framför allt lekplatsen, verkar vara en social plats för barn där lek tillsammans med vänner och andra barn lätt uppstår. Utemiljöer med flera olika element beskrevs ofta som favoritplatser.

Fysisk aktivitet och utmaningar

Fördelen med att vara utomhus och leka är att kunna springa, ta slut på sin energi och få frisk luft, tyckte två pojkar som jämförde utomhus- och inomhusvistelse. Tafatt och kurragömmolekar var populära aktiviteter i parken. Den öppna gräsytan lockade till bollspel eller andra sporter som gymnastik och frisbee. Pojkarna önskade dock att det fanns fotbollsmål vid den öppna ytan.

Vid lekplatsen var ett populärt lekredskap en "lutande snurra". Denna kunde flera barn stå på samtidigt och den snurrade runt med hjälp av kroppstyngden. Barnen berättade engagerat om olika lekar och spel de hade hittat på vid snurran. Populärt vid lekplatsen var just att uppleva fartfylldhet, vilket snurran, rutschkanan (se figur 4) och gungorna erbjöd. Även klättring var spännande och några utforskade olika sätt att ta sig upp på klätterställningen medan andra klättrade i ett träd och på ett stängsel intill lekplatsen. Barnen utmanade sig själva och jämförde hur högt de kunde klättra upp för trädet nu jämfört med när de var yngre. Någon beskrev också att han under ett besök i parken med fritids hade klättrat upp på taket på en klätterställning, trots att han inte fick för fritidspedagogerna, och beskrev spänningen kring det. Men flera barn upplevde även att det inte fanns tillräckligt spännande eller utmanande lekredskap och att det fanns mer redskap för yngre barn än för äldre på lekplatsen.

Figur 4: Rutschkanan på klätterställningen användes flitigt av barnen.

Lek vid vegetation

Mellan lekplatsen och den öppna ytan fanns ett buskage med mycket spår av lek. Alla barn visade mig buskaget och berättade att det fanns bra gömställen där (se figur 5). Flera barn, framför allt flickor, beskrev också olika fantasilekar de haft här. De berättade att buskaget var ett hus och att det stora trädet i buskaget var en dator där alla trädets knotor fungerade som knappar och att trädets rötter var en soffa. Möjligheten att manipulera platsen och göra den till sin egen var intressant och

Figur 5: Två barn på väg in i buskagen och det stora trädet mellan lekplatsen och den öppna ytan.

en flicka berättade att hon och henne kompis hade gjort fint i kojan: "*här fanns taggbuskar som jag och min kompis har klippt bort*". Spår av andra som lekt i buskagen och vid lekplatsen var också spännande att utforska och de hittade bland annat en planka i buskagen.

Några barn beskrev en annan lekplats belägen i ett skogsparti som den roligaste lekplatsen i Landskrona. Här kunde de samla stora grenar att bygga kojor med och det fanns även bra klätterträd i skogen. Annat löst material som kastanjer, fröställningar och andra växtdelar plockade barnen med under intervjuerna. En flicka lekte med en frökapsel och låtsades att det var ett djur då det såg ut som att frökapseln gapade när hon tryckte på den.

Lekvänlig vegetation som klätterträd och buskage som går att gå in i var något barnen uttryckte att de önskade mer av i parken: "*det borde finnas mer buskar för att det finns nästan bara där lite buskar att man får gömma sig*".

Naturkontakt

Barnen beskrev flera sinnesupplevelser de fick vid utomhusvistelse som ljudet av vatten, att se löv falla ner till marken, känna solens värme och andas frisk luft. När en pojke berättade att han hade varit i en park och fikat med sin familj frågade jag hur han tyckte det var:

Pojke: *bra. Man kan höra många löv.*

Intervjuare: *många löv ja!*

Pojke: *ja så när det blåser lite*

Intervjuare: *ja, hur låter det då?*

Pojke: *eh typ så schyyy, som löven rör sig*

Intervjuare: *ja just det. Tänkte du på det igår när du var där ute?*

Pojke: *ja, det blåste typ lite lagom där.*

Fåglarna vid dammen fångade flera barns uppmärksamhet och beskrevs av ett barn som en av de bästa delarna i Wrangelska parken. Många stannade länge vid dammen och iakttog hur fåglarna rörde sig och vad de gjorde och något barn levde sig in i hur det är att vara en fågel. De pratade om var de la sina ägg och berättade om svanfamiljen som bodde i dammen. Djuren väckte mycket känslor hos barnen, både medkänsla för djuren men också rädsla för otäcka eller döda djur. Ett barn önskade att det skulle finnas fler djur och

Figur 6: Flera barn lockades till dammen för att iaktta fågellivet.

beskrev djurparken i en annan del av Landskrona som hennes favoritpark, där djur som kaniner, grisar och kor finns.

Naturen verkade locka fram nyfikenheten i barnen och de undrade exempelvis vad som finns inuti en kastanj och varför snöbär är vita och fåglarna i dammen uppmärksammades med intresse (se figur 6). Barnen berättade om naturupplevelser, framför allt i närheten av dammen, och även miljöfrågor som klimatförändringar och vattenförorening var något som flera gånger fördes på tal just här. Att iaktta och uppleva en bit natur verkade uppmuntra till omsorg om naturen.

Leka och umgås- och andra människor i parken

Lekplatsen var den första platsen alla barn valde att gå till under intervjun och den verkar vara den mest självklara platsen att leka och vara på för barn. Lekplatsen beskrevs ofta som en social plats där de kan träffas och leka med kompisar eller lära känna andra barn att leka med. En lekplats utan andra barn är inte rolig att leka vid, beskrev några barn. Men inte heller för många barn är önskvärd då möjligheterna att använda lekredskapen då minskar. Några barn beskrev tillfällen då de inte hunnit leka för att de bara stått i kö under hela lekplatsvistelsen och om konflikter som uppstått om vems tur det var att använda ett visst lekredskap.

Barnen visade förståelse för att lekutrustningen skulle passa olika åldrar men önskade ändå att det skulle finnas mer spännande utrustning för äldre barn. Vid diskussion om vistelse på lekplatser med föräldrar beskrev några barn att det sällan fanns något som passar deras föräldrar och önskade något intill lekplatsen som också kan uppskattas av vuxna. Ett barn önskade annorlunda sittplatser och beskrev att en bänk med bredare sittyta kan passa hela familjen eftersom den går att ställa saker på och det går att ta upp benen på sittytan. Ett annat barn önskade eluttag för att föräldrar skulle ha möjligheten att ladda mobiltelefonen.

I parken som helhet fanns en acceptans för att alla delar i parken inte passar barn. Peren trädgården var ett sådant exempel där få barn stannade speciellt länge men beskrev att den delen passar bra för de som gillar blommor. Barnen tyckte att parken ska vara livfull och passa alla. De verkade under intervjun även intressera sig för andra i parken som gick promenad med hundar eller som arbetade med belysningen i parken. Fast de uppmärksammade också dåligt beteende hos vissa brukare som skräpar ner eller inte plockar upp hundbajs, ungdomar som ockuperar lekplatser eller folk som matar fåglarna med alldeles för mycket bröd – något som hade skapat råttproblematik i parken året innan beskrev de.

Variation och kombination av olika element

Flera barn som beskrev sina favoritparker beskrev just kombinationen av olika element som exempelvis en lekplats med mycket vegetation runtomkring eller en park med bland annat klätterställningar och en stor dalhäst att leka på, öppna ytor att springa på och en djurpark intill. En flicka beskrev sin bostadsgård som hennes favoritplats: *"för att det finns väldigt många ställen som man kan cykla, [...] en gräsmatta som är väldigt många som spelar fotboll och sånt, och så har vi en lekplats, gungor, så det är väldigt roligt"*. I

Figur 7: Stängsel och klätterträd intill varandra blev en spännande lekplats.

Wrangelska parken berättade barnen att de ofta lekte tafatt och kurragömmalekar och den stora gräsytan tillsammans med vegetation och lekställningar att klättra på, gömma sig i och jaga varandra runt beskrevs som bra platser för dessa lekar. Det buskage som låg mellan just lekplatsen och den öppna ytan var det mest använda buskaget för lek. Detta kan bero på dess placering mitt emellan två andra ytor som lockade barnen till lek.

Även i en mindre skala kunde olika element bidra till spännande platser att leka på. Ett exempel är kombinationen av ett stängsel och ett träd som stod tätt intill där stängslet gjorde det möjligt att klättra upp i trädet som annars hade för höga grenar för att kunna klättra upp i. Själva stängslet, vars nät var borttaget och därmed knappast fungerade som ett stängsel längre, användes numera mest som häng- och lekställning (se figur 7). Några barn beskrev även andra föremål som kunde fungera som lekställningar. En pojke beskrev en bänk som hade ett lägre mittenparti och som därför kunde användas som en rutschkana. Pojken beskrev bänken som "jätterolig" och att han hade använt den med sin mormor och morfar. I Wrangelska parken fanns också spännande platser att sitta på som ett gungdjur och en tunnel och andra delar på klätterställningen.

Barns syn på parkens förvaltning

Parkens innehåll

När jag pratade om parker med barnen verkade det som att de hörde mig säga lekplats. Något barn beskrev att en park utan en lekplats är tråkig och är inte för barn. Eftersom Wrangelska parken har en lekplats är parken för barn och då verkade även andra delar i parken också bli intressanta, som buskagen och dammen. Den öppna gräsytan beskrevs vara användbar i vissa sammanhang men några barn upplevde den som tom, utan buskage att gömma sig i, och öde, utan människor. Den del som inte var så intressant var den mer ordnade delen av parken med perennplanteringar. Denna del beskrevs som fin men utan något att göra där. Flera barn önskade en större lekplats så att lekutrustning även för större barn kunde få plats. Ett barn visade intresse för historia och önskade att det skulle finnas mer koppling till hur parken såg ut förr. Tillsammans med sin intervjukompis kom de på att de ville ha en lekplats som såg ut som lekplatser gjorde förr i tiden.

Ett barn påpekade flera gånger att det borde finnas tillgång till dricksvatten i parker. Han var en flitig användare av de två dricksvattenkranar som han visste fanns i stadens parker men önskade fler då han ofta blev törstig när han var ute och lekte.

Skötseln

Barnen visade omsorg om "sin" plats, lekplatsen. Trasiga delar eller smuts på lekställningar och skräp på marken, speciellt cigarettfimpar, gjorde att barnen upplevde att lekplatsen inte togs omhand tillräckligt bra. De visade även stor omsorg om miljön och djuren i parken och synen av skräp i naturen uppmärksammades som något negativt. En flicka tyckte till och med att folk som slängde skräp inte borde få vara i parker: "*de som slänger saker i vattnet o sånt som inte ska va där, dom kanske inte ska få va här [i parken] för att de bara försämrar för djuren*". Några barn önskade att "de som bestämmer" ska ta tag i problemet och få bort skräpet från naturen. Fler soptunnor och bättre renhållning önska också – fast helst att folk ska sluta att slänga skräp!

Anpassning för trygghet

Alla intervjuade barn kände till parken väl och en anledning till detta är att de besökt parken med skola och fritids. Därmed upplevde jag att barnen kände sig säkra och trygga i parken. Inom parkens gränser kunde barnen röra sig fritt och ett barn beskrev att när hon lekte på lekplatsen kunde hon plötsligt stanna till och upptäcka att hon befann sig i en annan del av parken.

När barnen berättade om andra parker i Landskrona nämndes ofta den park eller bostadsgård som låg nära deras hem och om möjligheten att vistas där utan vuxet sällskap. Få barn verkade annars vistas i parker utan vuxet sällskap men ett barn beskrev en upplevelse då hon en kväll hade gått själv genom Wrangelska parken och att det då varit otäckt med de mörka skuggorna från träden.

Några barn beskrev en viss rädsla för alkoholister som brukar sitta på en bänk i parken. Även ungdomsgång, framför allt de som ockuperade lekplatser, upplevdes som obehagligt och barnen undvek lekplatser när ungdomar vistades där. Några barn föreslog att det skulle finnas en vakt vid lekplatsen för att öka tryggheten. Barn med kopplingar till sitt eller sina föräldrars hemland jämförde parken med hemlandets. Någon beskrev att det är tryggare att vistas i Sverige där inga farliga vildhundar finns.

Deltagande

Flera barn uttryckte en önskan att få delta i lekplatsutveckling och att få komma med idéer om vad som ska finnas i parker. Någon föreslog att vid upprustning av lekplatser kan skolklasser i Landskrona rösta om vad de tycker ska finnas där. Några var även positiva till tanken att ta hand om parken genom att städa och göra parken, eller främst lekplatsen, fin. Att få bli delaktiga i denna typ av uppdrag verkade spännande för flera barn.

UNGDOMAR

Ungdomarna jag intervjuade beskrev att de sällan använder parker i staden och sällan går till Wrangelska parken, trots att den är belägen nära deras skola. De verkade trots allt ha vistats i parken en del då de visste vad som finns där och beskrev tillfällena då de besökt den.

Parkens miljöerbjudanden för ungdomar

Generellt vistades ungdomarna helst i parker tillsammans med sina vänner, och gärna i parker med mycket liv och rörelse. Men de beskrev även att de kunde gå promenader själva i parker och valde då ofta mer naturlika områden som kunde ge avkoppling. Ungdomarna var inte riktigt nöjda med utbudet i parkerna men hade många idéer om förbättringsmöjligheter.

Sitta och umgås

Något alla ungdomar påtalade var att det fanns för få platser för dem att sitta och umgås med vänner i parker. Ungdomarna verkade ha en tydlig bild av vad de önskade, nämligen en plats med flera bänkar och bord som inbjuder till umgänge med andra. Just för önskan att kunna umgås i grupp var de befintliga, enskilt placerade, parkbänkarna inget som passade ungdomarna. Bord vid umgängesplatserna var däremot viktigt för möjligheten att kunna äta något, läsa läxor eller för att bara umgås flera stycken runt ett bord. Även tak över sittplatsen för skydd mot regn och någon form av skydd mot blåst önskades av några. Flera ungdomar beskrev också vikten av att omgivande ytor är fina och omhändertagna, gärna med några blomplanteringar, träd eller en fin utsikt att titta på: *"en perfekt plats alltså [i en] park för mig hade varit vid träd med bänkar"*. Umgängesplatser önskades dessutom vara belägna en bit ifrån lekplatser för att inte bli störda av "skrikande barn". Bänkarna med bord som fanns bredvid lekplatsen var därmed inte eftertraktade för ungdomarna. Istället gavs den öppna gräsytan som förslag då buskaget mellan lekplatsen och den öppna ytan fungerade som bra avskärmare. En av dem beskrev att liknande umgängesplatser kan hittas på gårdar till flerbostadshus och att hon tillsammans med sina vänner hade suttit på sådana platser

men då blivit bortkörda av de boende. Därför önskades dessa umgängesplatser i parker där risken att störa andra är mindre.

Förutom umgängesplatser för flera önskades sittplatser vid lugnare områden där det gick att vara för sig själv eller tillsammans med bara en kompis. Bryggan vid dammen föreslogs av en tjej som en möjlig sådan plats. Den brygga som fanns i Wrangelska parken önskades dock att byggas ut och tas omhand bättre för att bli inbjudande för detta ändamål. Ett annat förslag på en lugnare plats var att ha ett antal hängmattor hängande intill varandra under träd, något som en av ungdomarna hade upplevt i en park i en annan stad.

Koppla av och komma bort

Några ungdomar beskrev att de ibland gick promenader i parker och då gärna vid mer naturlika områden och där de kunde komma bort från stadens brus. Vegetation och fin utsikt ansågs vara viktigt och stigen i Wrangelska parken längs med de stora kastanjeträden nämndes som ett exempel på ett fint stråk. Några påtalade att vegetationen finns runt parken är viktig då den skärmar av från stadens brus. En av dem beskrev att: *"man är ifrån det andra i stan typ när man är i en park, det känns lugnt och det är oftast fåglar som är i närheten"*. Närheten till en sådan plats från skola eller hem var viktig för möjligheten att ta en paus från vardagen och rensa tankarna. Dammen beskrevs som en bra plats att koppla av vid (se figur 8). Några ungdomar tyckte att kvällstid var den bästa tiden att koppla av i parker då det inte finns så många skrikande barn där.

Figur 8: Dammen var en bra plats att koppla av vid.

Att komma alltför nära inpå naturen upplevdes dock som obehagligt av vissa och de beskrev bland annat insekter och andra kryp som "ofräscha".

Figur 9: Fler aktiviteter önskades på den tomma gräsytan.

något som attraherade människor (se figur 9). De önskade att den skulle utnyttjas mer och föreslog gemenskapsytor för flera att samlas vid och där besökare i olika åldrar kan trivas. En tjej önskade en

Livfullhet aktivitet och gemenskap

"det är såhär fint när människor är samlade o sen är det, man vill ju inte gå in i en park direkt helt själv, om man inte behöver typ den tystnaden, men asså man ser liksom folk gå förbi, gå med hundar, asså så, det känns som en park"

Livfullhet i parker är viktigt för ungdomarna och de beskrev att när andra vistas i parken känns det både trevligare och tryggare att vistas där själv. Något många av dem nämnde när de gick in i Wrangelska parken var att den öppna gräsytan kändes öde och att det inte fanns

"familjeplats" med bänkar, bord och grillplats. Fågellivet i dammen var dock något de tyckte fångade uppmärksamheten och de resonerade att annat som är fint att titta på, som exempelvis färgstarka blomplanteringar, skulle kunna locka fler. Även historiska inslag trodde de kunde få turister intresserade av att besöka parken.

Något som kunde fånga ungdomarnas uppmärksamhet var själva *förändringen* eller när något nytt händer i parken. Några önskade ha mer aktivitetsytor som exempelvis ett utegym med musik eller en yta med möjlighet att kunna dansa. En annan park i Landskrona med skatepark och utegym beskrevs som livfull och spännande och flera ungdomar nämnde att de brukade använda utegymmet. Även kulturevenemang som exempelvis utebio eller teatrar kunde attrahera. En tjej beskrev också en önskan att skapa en kreativ eller "konstnärlig" plats med möjlighet att måla på en vägg eller liknande. En annan idé var att ha ett "inspirationsträd" eller "önsketräd" i parken som besökare kunde få hänga upp bilder eller önskningar i.

Figur 10: Stängslet och elhuset vid naturplanteringen kan göras snyggare med hjälp av täckande vegetation eller en glad färg, föreslog ungdomarna.

Estetik och mysfaktor

För flera ungdomar var det viktigt att parken var omhändertagen och att det såg snyggt ut. Ogräs, skräp och döda djur nämndes flera gånger som motbjudande. Vid naturplanteringen visade ungdomarna något större acceptans för ogräs men de nämnde istället stängslet som tråkigt och föreslog att det skulle kunna kläs in i vegetation för att se mer attraktivt ut. Även elhuset som står intill naturplanteringen önskades fräschas upp med hjälp av en gladare färg eller genom att klä även denna med växter (se figur 10). Några ungdomar nämnde att snygga och välvårdade platser är viktigt för möjligheten att kunna ta bilder och lägga upp på sociala medier:

Tjej 1: *man vill ju gärna ha en bild som ser tilltalande ut och inte så tråkig*

Tjej 2: *och att det inte finns skräp på den, precis som där*

Tjej 1: *ja alltså bilden ska va mer inspirerande*

Några ungdomar pratade om önskan att skapa olika teman och stämningar i olika parker. Att utveckla "mysfaktor" verkade viktigt och ombonad växtlighet, olika typer av sittplatser, något fint att titta på, som en perennrabatt eller vatten, och mysig belysning kvällstid gavs som förslag. De pratade också om att dela in parker i olika rum för att skapa olika stämningar med mer livfullhet i en del och lugnare i en annan. Vegetation som buskage och träd nämndes som bra för möjligheten att dela in parker i rum.

Fin utsikt var också något som nämndes vara betydelsefullt och de tyckte att växtligheten mellan dammen och den öppna gräsytan förstörde utsikten över dammen.

Ungdomars syn på parkens förvaltning

Innehållet

För alla de intervjuade ungdomarna verkade det viktigaste, och mest sällan förekommande, i en park vara en plats med möjlighet att umgås i större sällskap. Ett antal bänkar och bord samlade på

en plats önskades. Dessa platser målades upp som mötesplatser för ungdomar och de jämförde platsen med barns lekplatser – en önskan att få ha en plats för ungdomar i utemiljön, precis som barn har lekplatser. Ungdomarna föreslog att Wrangelska parken kan delas in i platser för olika åldersgrupper med perennavdelningen för äldre, lekplatsen för barn och att en ytterligare del i parken kan skapas för ungdomar med bänkar och bord eller någon form av aktivitetsplats, förslagsvis vid den öppna ytan. Men även gemensamma ytor för olika åldrar med bland annat grillplatser önskades. Ungdomarna uttryckte därmed en vilja att göra Wrangelska parken till en park för alla.

Skötseln

Skräp och smuts ogillades och platser där det växte ogräs, som exempelvis vid bryggan och perennplanteringarna, tyckte ungdomarna såg ovärdade ut och önskade bättre renhållning och att parken togs bättre omhand. Det beskrevs vara finare att ha en park med många soptunnor och inget skräp än att ha få soptunnor och mycket skräp och att det nog är större chans att skräp hamnar i soptunnan om de finns precis intill än om personen behöver gå en lång bit för att komma till en soptunna, resonerade de. Lösa bänkar som kan flyttas omkring tyckte några ungdomar skapade oreda och de önskade att andra parkanvändare skulle ha mer respekt för utformningen.

Anpassning för trygghet

Ungdomarna beskrev tillfällen då de hade upplevt otrygghet i parker och att det ofta berodde på andra parkanvändare så som missbrukare eller "kill-gäng". Under kvällstid undveks vissa parker eller delar av parker som de visste var tillhåll för dessa. I Wrangelska parken fanns några bänkar vid dammen som ofta var ockuperade av alkoholister och ungdomarna förklarade att de inte ville sitta där ens när bänkarna var tomma på grund av att vetskapen om att det var missbrukarnas plats och att det ofta såg skräpigt ut där. Täta buskage som någon kunde gömma sig beskrevs också som obehagligt. En anledning till önskan att locka fler människor till parker var just trygghetsaspekten. Även mer belysning gavs som förslag för att minska otryggheten.

Några ungdomar påtalade att även de själva kunde störa andra parkanvändare på grund av att de spelar hög musik eller är allmänt högljudda. De nämnde även att de sett ungdomsgång vid lekplatser och önskade att ungdomar kunde ha egna platser att vara på istället för att ta barnens platser i anspråk.

Deltagande

Det fanns bland flera ungdomar en önskan om att få delta mer i samhället och några tyckte att det var viktigt att kommunen frågar lokalbefolkningen om åsikter när något ska förändras i staden och dess parker: *"man borde typ så fråga mer folk vad man tycker ska vara där istället för att så få inspiration från ett annat ställe som är modernt och har ett fint utseende"*. Det fanns en viss misstro mot kommunen, att de inte lyssnade på vad folk vill ha och att de kastar bort pengar när de inte konsulterar invånare innan de gör förändringar. Men positiva erfarenheter nämndes också, nämligen att befolkningens önskan om en skatepark till slut blivit verklighet.

Wrangelska parken tyckte ungdomarna såg bortglömd ut och några uttryckte en vilja att få delta i upprustningen av den och andra parker. Främst handlade det om att delge sina åsikter men några var också positiva till tanken att hjälpa till praktiskt och tänkte att det skulle vara roligt om andra invånare sedan uppskattar det de själva har varit med och utvecklat. En av ungdomarna var dock ointresserad av att delta i praktiska sysslor om hon inte skulle få betalt för det. Men hon uttryckte ändå en önskan att få delge sina åsikter och menade att ungdomar skulle kunna involveras genom skolan: *"Man hade kanske kunnat ta inspiration från ungdomar och typ frågat runt i olika skolor hur*

de vill, och så kan man typ ta en dag att de ska rita hur de vill att olika parker ska se ut och då kan byggarna få hjälp med det".

ÄLDRE

Flera av de äldre som intervjuades bodde nära Wrangelska parken och använde parken ofta för att gå promenader, träffa andra äldre i området eller för att vistas vid lekplatsen med sina barnbarn.

Parkens miljöerbjudanden för äldre

Parker beskrevs av de äldre vara viktiga i staden. De är stadens lungor som också erbjuder något fint att titta på och att gå promenader i. Många av de äldre uppskattade att besöka lekplatser med sina barnbarn men även att träffa och prata med andra äldre i parken. Minnen från barndomen och parkens historiska kopplingar verkade skapa en anknytning till platsen hos de äldre.

Andningshål i staden

Många äldre beskrev att det ger livsnjutning att komma ut i det gröna och de uppskattade att "andningshål" bevaras i staden och inte byggs igen. Både vegetationen och dammen med dess rika fågelliv var viktig då de uppskattade att kunna titta på det fina och att betrakta fåglarnas beteende: *"jag tittar ofta på växter och grejer och sånt. Sen där ute på den lilla ön, där brukar svanarna lägga sig på bo o lägga sig på ägg. Ja så där får de sina ungar"*. Även småfågellivet uppmärksammades och några buskar beskrevs som viktiga i parken på grund av att de lockar dit småfåglar. Flera äldre påtalade vegetationens värden och uppmärksammade olika arter, främst det vackra i blommande träd, buskar och perenner men verkade även intresserade av variationen då de uppmärksammade allt ifrån vilda arter i naturplanteringen till mer förädlade växter i perennplanteringen. Naturplanteringen beskrevs vara bra för fågellivet i dammen och att det är bra att det är lite uppvuxet i parken och inte för kalt.

Några äldre förklarade att de gick promenader i parken flera gånger i veckan eller till och med flera gånger om dagen bland de som hade hund. Några gick långa promenader genom flera olika parker i staden medan andra gick kortare rundor i Wrangelska parken. Några uppskattade också att sätta sig på en parkbänk och njuta av solen eller en vacker utsikt, alternativt ta en paus under ett skuggande träd.

Livfullhet och spontana möten

Liv och rörelse beskrevs som viktigt i en park. En kvinna tyckte om att titta på barn som leker i parken eller andra som utnyttjar den öppna ytan och den andra intervjudeltagaren svarade: *"så ska ju en park va. Det är väl lite kul så det inte bara är gamla tanter som går, utan det är lite annat också"*. Hon berättade också att hon själv använt den öppna ytan för picknick med barn och barnbarn. Andra önskade att den öppna ytan skulle användas mer då den kändes öde och föreslog att det kunde ordnas fler aktiviteter där. En av de intervjuade gav olika förslag på hur ytan skulle kunna utnyttjas bättre, bland annat

Figur 11: Sittplatser vid perennplanteringarna användes för spontana möten mellan äldre.

föreslogs en kulle som skulle kunna användas som pulkabacke eller att ordna en matmarknad med mat från olika kulturer – då Landskrona och området runt parken är befolkat av flera olika etniciteter.

Många tyckte att parken passar alla men att det idag är för få som besöker den. Detta påtalades med tanke på att den hade varit betydligt mer livfull förr. Många beskrev att de trivdes i parken och de som bodde intill parken uppskattade dess närhet, men eftersom den inte var lika livfull som förr så beskrevs den också som öde: *"jag trivs i den här parken jag tycker bara att den är lite öde, men jag bor här ju bland annat för det här [närheten till parken]. Så att det här är ju min park"*.

Perennplanteringarna med bänkarna intill beskrevs lite som en mötesplats för de äldre som bor runt parken – en plats som verkar knyta samman de boende i närområdet (se figur 11). Här satt många äldre och deltagarna beskrev att de ofta stannade till här och pratade med andra eller satte sig här bara för att ta en paus och njuta av blommorna. Andra möten kunde också uppstå. Två av de äldre berättade att de brukade prata med en alkoholist som satt på en bänk nästan varje dag. Hundägare brukade också prata med varandra, förklarade de.

Något som alla de intervjuade hade gemensamt var att de hade använt lekplatsen tillsammans med sina barnbarn. Lekplatsen beskrevs i positiva termer och någon uppskattade att sitta på bänkarna under ett skuggande träd intill lekplatsen.

Estetik

Flera av de äldre beskrev vikten av att kunna titta på fina planteringar och fin utsikt längs promenadstråken. Några tyckte också att valmöjligheten var viktig – att det fanns olika parker för olika aktiviteter och sittplatser för olika tillfällen och önskade att parker designas mer för att skapa olika valmöjligheter.

Figur 12: En tom skylt ser tråkigt ut.

En av de äldre beskrev hur betydelsefull en stor rondellsatsning i Landskrona hade varit, där rondellerna fått nytt liv och nu stoltserade med vackra blomsterarrangemang.

De äldre som vistades ofta i parken uppmärksammade att parken, och främst perennplanteringarna, hade sjangserat de senaste åren där bland annat rabatter inte täcktes helt av plantor. Med en god kännedom om parken blir det tydligt när något inte hålls efter lika väl som det en gång gjorts, förklarade de. Ett exempel var en skylt intill perennplanteringen som tidigare gett information om olika växtarter i rabatterna (se figur 12). Den tomma skylten tyckte de såg tråkig ut och eftersom informationen om växterna hade varit rolig att läsa önskades den tillbaka.

Anknytning till parken

Flera av de äldre hade minnen av parken från förr och jämförde parken mycket med hur den sett ut och använts då. Alla som hade bott i Landskrona stora delar av sitt liv påtalade att det en gång stått

en scen vid den öppna gräsytan och att parken då hade varit full av liv och aktivitet: *"när jag var liten så var där en stor scen där [...] så detta var träffpunkten, det var det bästa i Landskrona"*.

Kopplingen till sin egen barndom uppmärksammades när de såg barn i parken och mindes hur de själva hade lekt i Wrangelska parken eller andra parker. Det verkade som att de äldre knöt an till platsen genom minnen från sitt eget liv.

Äldres syn på parkens förvaltning

Innehållet

Promenadstigarna är något som används flitigt av de äldre, framför allt av hundägare men även av andra som tycker om att gå promenad. Även sittplatserna vid perennplanteringen och vid lekplatsen, när de vistades i parken med sina barnbarn, användes av de äldre. Variationen av olika element och vistelseytor uppmärksammades också som positivt: *"det är både och va. Både grönt och vatten och ungarna kan leka"*.

Mycket fokus under intervjuerna ägnades åt barns platser och hur parken kan utvecklas för att bättre passa barn. De äldre beskrev att de själva var nöjda med innehållet i parken men upplevde att den kunde förbättras för barns användning eller för att de uppskattade att se barn använda parken.

Några hade kännedom om platsens historia. De förklarade att dammen en gång varit en del av vallgravarna till stadens fästning och att de uppskattade att denna har bevarats. Både positiva och negativa förändringar jämfört med förr beskrevs. Positivt var att ett staket runt dammen hade tagits bort och negativt var att parken upplevdes som mer öde på grund av den borttagna scenen och andra funktioner.

Skötseln

Något som uttrycktes vara viktigt var en välskött park. Fina och täta perennplanteringar utan ogräs och rena städade ytor nämndes ofta som önskvärt av de äldre. Några önskade också att öppna upp och gallra i buskage och naturplanteringen för att skapa trygghet och ett mer öppet och "trevligt" utseende. En av de äldre uppmärksammade att skötselpersonalen hade gallrat buskage runt bänkarna längs stigen och tyckte det var positivt. Däremot visade några en viss misstro mot kommunen och beskrev bland annat att de vid ett tillfälle hade läst om att ett hörn i parken skulle trygghetsanpassas men att detta varit länge sedan och att inga åtgärder ännu hade gjorts. Några tyckte också att parken har blivit lite bortglömd då den inte tas omhand lika väl som förr.

I stort var de äldre nöjda med hur kommunen skötte parken men upplevde dock att andra parkanvändare skapar problem. Här nämndes bland annat folk som matar fåglar och som lett till råttproblem samt andra som slänger mycket skräp i parken. De tyckte dock att kommunen gjorde sitt jobb och skötte renhållningen så gott de kunde. Men en toalett önskades i parken, inte för att de själva var i behov av det men för att buskagen i parken inte skulle behöva användas som toalett av missbrukare och barn.

Anpassning för trygghet

För några äldre var tryggheten det enda som upplevdes som ett problem i parken. De pekade ut två platser i parken som otrygga och beskrev att dessa platser ofta används av missbrukare eller kriminella gäng. Alla äldre beskrev att de undvek att sätta sig vid dessa delar av parken, trots att en av platserna hade fin utsikt över dammen (se figur 13). Där buskage skymde sikten och skapade

Figur 13: En av de platser i parken som kan upplevas otrygg på grund av att den används av missbrukare.

gömställen önskades mer genomsikt eller att buskagen skulle tas bort helt. Även andra brukare beskrev ta platser i anspråk. En kvinna beskrev ett exempel från en annan park där en hundrastgård hade "ockuperats" av några hundägare vilket ledde till att hon själv aldrig besökte platsen med sin hund. En av de intervjuade kvinnorna tyckte även att ungdomar ibland betedde sig illa, bland annat att de cyklade på stigarna intill perennplanteringarna och satt på bänkarnas ryggstöd med fötterna på sitsen. Detta verkade skapa en viss känsla av otrygghet hos kvinnan. Närvaron av andra människor i parken beskrevs dock också kunna öka känslan av trygghet.

Deltagande

Få av de äldre var intresserade av att delta fysiskt i parkers skötsel och upprustning. Detta beskrevs delvis bero på kroppsliga åkommor men även på ointresse. Däremot fanns flera med intresse att delge åsikter och komma med idéer för hur parken kan utnyttjas bättre. Att överhuvudtaget bli tillfrågad och få möjligheten att delta verkade vara önskvärt. Men några hade också en misstro mot kommunen och beskrev att de antagligen inte skulle lyssna på deras åsikter om de yttrades. En av de äldre beskrev att han gärna skulle arbeta med att administrera frivilligdeltagande i skötseln av parken. Några av de äldre som bodde intill parken visade en extra omsorg om parken och en kvinna berättade att hon gick och plockade skräp i parken ibland när hon tyckte det såg för skräpigt ut: *"jag plockade påsarna vet du så kastade jag dem borta i papperskorgen, det är ju liksom min park när jag kommer ut"*. En annan förklarade att hon klippt av en roskvist vid en av portalerna till perennplanteringarna då den hängde ner över ingången, men sa sedan att hon inte skulle göra om det då hon hade fått höra av en bekant att hon kunde bli straffad för det.

PARKFÖRVALTNINGEN

Anneli Erson, park- och naturingenjör, har ansvar för drift och underhåll av Landskrona stads utemiljöer. Under intervjun beskriver hon sina huvudsakliga arbetsuppgifter där mycket fokus ligger på tekniska lösningar och ekologisk hållbarhet. Uppmärksamhet på parkers brukare läggs huvudsakligen vid utveckling av nya områden men även inom förvaltningen av befintliga parker har brukaraspekter börjat tas mer i beaktande, förklarar Anneli.

Wrangelska parken och dess utveckling

Wrangelska parken beskrivs utifrån estetiska och ekologiska värden samt att det finns användarvänliga ytor och att parken ska upplevas som trygg. När den senaste stora ombyggnationen av parken gjordes planterades vårkörsbär (*Prunus x subhirtella*) och (*Prunus x subhirtella 'Pendula'*) runt stora delar av dammen för att skapa en enhetlig upplevelse. Här finns en "vinterplantering" med mer eller mindre ovanliga städsegröna växtarter och en tidigare rosenträdgård som gjorts om till perennplanteringar på 00-talet. En inhägnad plantering med pelarasp (*Populus tremula 'Erecta'*) anlades intill dammen för att skapa en fristad för fågellivet. Det finns också öar i dammen med

samma syfte. Promenadstigar, perennplanteringen med dess sittbänkar, en öppen gräsmatta och lekplatsen har som syfte att fungera som användarvänliga ytor.

Parken är planerad att rustas upp år 2020 men innan dess kommer vissa trygghetsåtgärder göras, däribland byte av belysning och borttagning av en del buskage.

Social hållbarhet med fokus på trygghet

Vid upprustning av parker finns ett visst utrymme att arbeta med den sociala hållbarheten, förklarade Anneli. Kommunen arbetar med att försöka lyfta utsatta områden där framför allt kriminalitet är ett problem. Anpassningar i utsatta områden kan handla om att sätta in extra renhållning, att plantera nya träd eller att rusta upp något som inte längre ser så snyggt ut.

Stor vikt läggs vid trygghetsskapande åtgärder. Här samverkar tekniska avdelningen med polisen, med fastighetsägare och med socialtjänsten inom kommunen som även har kontakt med en fältgrupp vars uppgift är att skapa trygghet i den offentliga utemiljön och ge stöd åt utsatta ungdomar och andra individer på gatan. Ett samarbete dessa aktörer emellan beskrivs vara viktig för att identifiera problem och tillsammans ta tag i dem och kunna göra rätt anpassningar. Något som

Figur 14: Det otrygga hörnet där en del buskage ska tas bort för att öppna upp för en ny inbjudande entré till parken.

har uppmärksammats genom samarbete med polis är att det finns en gata med mycket kriminalitet intill Wrangelska parken. En del klagomål har också inkommit från medborgare angående ett otryggt hörn i Wrangelska parken (se figur 14). Därmed har beslut tagits om att ta bort en del buskage i hörnet och istället anlägga en stig från gatan in till gångstråket i parken samt tillföra något som kan upplevas spännande, nämligen en ljusprojektion med olika färger på marken precis utanför den nya ingången till parken. Borttagning av buskage är en ganska enkel insats för att skapa trygghet, men det gäller också att tänka på den biologiska mångfalden och inte ta för snabba beslut om röjning av buskage, förklarar Anneli.

En annan park som tidigare haft ett dåligt rykte har rustats upp med nya perennplanteringar, nya gångstråk, riktade beskärningar av den befintliga vegetationen samt ny utrustning som en grillplats, stationära solstolar och ny belysning. Anneli förklarar att upprustningen var välbehövlig och både hon själv och fastighetsägare i området har noterat att fler börjat våga använda parken efter upprustningen.

Renhållningen är viktig för att öka tryggheten och statusen på området samt för att minska folks benägenhet att skräpa ner. Renhållningspersonalen har här en viktig roll att meddela om områden där det förekommer mycket skräp och vilka möjliga åtgärder som kan göras.

Platsspecifik brukaranpassning

Parkförvaltningen arbetar inte uttryckligen med att anpassa parker efter olika åldersgrupper eller andra brukargrupper. Däremot görs en del anpassningar utifrån vilka som bor i ett visst område. Det

kan exempelvis handla om ett bostadsområde med flera barnfamiljer där barnen blivit äldre och inte längre använder lekplatsen i närområdet. I ett sådant fall kan lekplatsen bytas ut till en plats som passar de boende bättre. Att anpassa efter de som bor i området tycker Anneli är bra, men det gäller även att se till så att olika erbjudanden finns inom nära avstånd, exempelvis att en lekplats finns i närliggande park från en park utan lekplats.

Vid kommunens fastighetsgårdar, som äldreboenden och skol- och förskolegårdar, tas hänsyn till de som nyttjar utemiljön då dessa är avsedda för en specifik åldersgrupp. Anpassningar här kan exempelvis handla om extra skötselinsatser inför midsommar vid äldreboenden, då detta uppskattas av de äldre, säger Anneli.

För allmänna parker nämns att tillgänglighetsanpassningar görs, bland annat att göra promenadstigar anpassade för rullstolsburna och barnvagnar. Dessutom görs skötselanpassningar utifrån vad de ser att folk använder. Exempelvis har en park som används av många för picknick och umgänge lett till mycket skräp, vilket har åtgärdats genom mer renhållning och fler soptunnor.

Medborgares åsikter och deltagande

Möjligheterna för medborgare att lämna synpunkter ses som viktigt och kommunen har nyligen utvecklat nåbarheten via en kundtjänst som går att ringa dagligen och som kan ta emot och hantera synpunkter om utemiljön. Det går också att via hemsidan skicka in synpunkter, förslag och felanmälan på sådant som rör utemiljön. Anpassningar görs i den mån budgeten tillåter och det kan exempelvis handla om att sätta upp någon mer lekutrustning på en lekplats, röja obehagliga buskage eller sätta in mer belysning. Ibland förmedlas förändringar som gjorts i parker via sociala medier och här har medborgare också chans att ge respons och lämna synpunkter.

Vid riktade insatser för trygghet kan medborgare bjudas in till trygghetsvandringar i staden samt till digitala trygghetsvandringar. Efter årets digitala trygghetsvandring, som lade extra fokus på belysningen i utemiljön, sågs behov av ny belysning i Wrangelska parken. Detta håller nu på att åtgärdas med bättre armaturer, förflyttning av några lyktstolpar som stått inbäddad i vegetation samt höjning av trädkronor som annars skymmer belysningen. Efter trygghetsåtgärder görs även återkopplingar för att ta reda på om tryggheten har ökat.

Vid större projekt bjuder stadsbyggnadsförvaltningen in till samverkansdagar mellan tjänstemän och medborgare i det område som ska projekteras, för att diskutera idéer och önskemål. Här ser Anneli dock ett problem med att få deltar och beskriver: *"tyvärr är det väl så att de inte alltid nyttjas i den grad man hade önskat, så att ibland så känns det som att det bara är vissa kategorier som svarar, det är bara de som svarar på enkäter, det är bara de som kommer till mötesplatsen och förmedlar sin synpunkt. Och då är det ju fortfarande en boendegrupp som missas"*. Anneli ser ändå ett behov även inom parkförvaltningen att ta reda på vilka önskemål som finns och vilka som använder en park innan den rustas upp, men har inget svar på hur fler och olika grupper kan engageras.

Vid enstaka tillfällen har medborgare bjudits in att delta mer praktiskt, bland annat har skolelever fått delta i plantering av skog, vid något som kallas "Barnens skogsplanteringar". Genom Håll Sverige Rent har renhållningsdagar anordnats men även här har deltagandet varit lågt. Något som nämns som ett mer lyckat projekt är möjligheten för medborgare att skänka träd, så kallade Gåvoträd. En medborgare som väljer att skänka ett träd får tillsammans med parkförvaltningen välja en plats i den offentliga utemiljön för trädet och får även möjligheten att delta vid planteringen. Engagemanget har varit olika från år till år men positivt är att de som har skänkt ett träd har upplevt ett större

engagemang och tillhörighet till parken, berättar Anneli. Samtidigt ger gåvoträd en liten extrafinansiering till parkenheten i kommunen, om än mycket liten, tillägger hon.

Synen på multifunktionalitet

Att ha parker som passar alla är något Anneli tycker är viktigt. I små parker anser hon dock att det inte finns möjlighet att anpassa för allas olika behov. Där är det istället viktigt att se till så att olika funktioner kan finnas i närliggande parker. På så sätt är det också möjligt att skapa olika karaktärer i olika parker, vilket kan väcka nyfikenhet och intresse att besöka olika parker i staden, menar Anneli. Att på samma plats kombinera aktiviteter för olika brukargrupper ses dock inte som ett problem utan snarare en möjlighet för att göra platsen spännande. Detta förklaras utifrån en erfarenhet i en park intill ett nybyggt område med havsutsikt där en skatepark anlades bredvid ett utegym avsett för seniorer boende i området. Innan skateparken anlades fanns en rädsla hos Anneli för att det skulle skapa konflikter mellan brukargrupperna, men med facit i hand ser hon att platsen är mycket omtyckt och uppskattas av flera olika åldersgrupper. Därför tror hon att denna typ av kombinationer är möjligt och tillägger: *"Jag tror inte man ska se så mycket av svårigheterna utan man måste våga chansa lite för att se"*.

Figur 15: En del av buskaget och stängslet föreslås tas bort för att sammankoppla lekplatsen och den öppna ytan.

Vid diskussion om Wrangelska parken berättar jag om olika behov och önskemål som finns, utifrån de genomförda intervjuerna med de olika åldersgrupperna. Vad gäller platser för både lugn och ro och för liv och rörelse tror Anneli att de olika behoven kan tillfredsställas genom att dela in parken i olika "rum", med ett rum för lugn och ro, som vid perennplanteringarna och ett större rum för liv och rörelse, som vid den öppna ytan och lekplatsen. Hon tror att det också kan göra parken mer intressant om olika stämningar finns i olika delar. Parkens storlek spelar dock roll för möjligheten att dela upp den, men tycker att Wrangelska parken är tillräckligt stor för detta. En annan förbättringsmöjlighet för att gynna användning är att koppla ihop den öppna ytan med lekplatsen genom att ta bort stängsel och en del av buskagen som bildar en avgränsning mellan ytorna (se figur 15). Detta skulle kunna göra gräsmattan mer använd av barnfamiljer och bättre uppskattad av föräldrar, tror Anneli. Den öppna ytan tror hon är viktig i parken för möjligheten att kunna ha picknick, spela boll och annat. När jag beskriver ungdomars önskemål om mer aktiviteter i parken kommer Anneli att tänka på en ungdomsverksamhet som kanske skulle kunna ordna aktiviteter där och hon tror att fler aktiviteter kan göra parken mer spännande.

DISKUSSION

Studien har undersökt barns, ungdomars och äldres behov och önskemål vid vistelse i en urban park och vilka miljöerbjudanden parken ger. Förvaltningens syn på, och arbetsmetoder för, brukaranpassning och multifunktionalitet i parker har också undersökts.

Varierad användning

För både barn och äldre var användningen av parker varierad. Äldre beskrev både fysisk aktivitet (promenader), social interaktion (umgänge med barnbarn eller andra, hälsa på andra i parken m.m.) och mer avkopplande användning (titta på fåglar, uppleva grönskan, sitta och läsa m.m.). Barns användning var både fysisk aktivitet (tafatt- och kurragömmlekar, boll- och andra sporter m.m.), utforskande av djur och natur, social interaktion (med vänner och familj men även ett intresse för andra i parken) och fantasilekar. Ungdomars motiv till att använda parker var främst för socialt umgänge med vänner men till stor del även för avkoppling och återhämtning. Dessutom beskrevs en uppskattning för det estetiska i parken och fina platser kunde användas för att ta bilder och lägga upp på sociala medier. Det är tydligt att det finns en stor variation i användning av parker både inom och mellan olika åldersgrupper, vilket också bekräftas i tidigare studier (Yttri, 2002; Shan, 2014; Jansson et al., 2016). Därmed är det inte konstigt att olika funktioner önskades i parker.

Likheter och skillnader mellan åldersgrupper – hur kan parker anpassas?

Generella behov och önskemål i fråga om parkers innehåll och användning var många gånger lika för de tre åldersgrupperna men det fanns också skillnader, bland annat angående hur väl den studerade parken passade de olika åldersgrupperna. De äldre uppskattade parken för att den var fin och bra att gå promenader i. Flera av de som bodde intill parken beskrev den som "min park" och upplevde att det fanns en plats för äldre där de kunde socialisera med andra. Barnen tyckte att parken var ganska rolig då det fanns en lekplats, samt att parken erbjöd en variation av platser med olika miljöerbjudanden. Ungdomar upplevde parken som tråkig och innehållslös, främst på grund av att det inte fanns en plats för dem att socialisera på.

Livfullhet och gemenskap

Något som alla åldersgrupper hade gemensamt var uppskattningen till livfulla parker – närvaron av andra människor verkar locka att själv besöka parken och dessutom bidra till att vistelsen upplevs som tryggare. I alla åldersgrupper uttrycktes även åsikten att parker ska passa alla. De äldre, som hade minnen från parkens livfullhet från förr, uttryckte en önskan om mer aktiviteter. Ungdomarna hade liknande önskemål och beskrev parken, och framför allt den stora gräsytan, som för tom och öde. Barnen uttryckte att lekplatser var roliga när andra barn lekte där och visade också intresse för vuxna som vistades i parken. Platser för gemenskap med familjen verkade också uppskattas. Ungdomarna föreslog att grillplatser med bänkar och bord kunde anordnas som "familjeplatser". Barnen önskade att det fanns något som kunde passa deras föräldrar nära lekplatser. De äldre hade använt lekplatsen och den öppna gräsytan tillsammans med barn och barnbarn. De upplevde även parken som trevligare när andra än bara äldre utnyttjade den och uppskattade att se barn leka och andra som utförde aktiviteter i parken. Att närvaron av andra människor i parker bidrar till trygghet och är eftertraktade beskrivs även i Shams och Barkers (2019) studie.

Användningen i Wrangelska parken upplevdes av flera som låg vilket kan vara en bidragande faktor till den tydliga önskan om mer livfullhet. Andra studier har uppmärksammat att varken för få eller för många besökare i parker är önskvärt (Arnberger och Eder, 2011; Nordh et al, 2011; Arnberger et

al., 2017). Barnen beskrev nackdelar med att det ibland blev för många besökare på lekplatser, vilket talar för att en väl använd – men inte *för* fullsatt park är att eftersträva. Parkförvaltare bör därför arbeta med att utveckla *livfullhet* i de parker där användningen är låg och ett sätt att främja livfullheten kan vara att arrangerade aktiviteter, vilket också gavs som förslag av Anneli Erson. Hennes idé var att involvera en ungdomsverksamhet. Att samarbeta med olika förvaltningar i kommunen eller att utveckla kontakter med föreningar och organisationer i staden kan vara ett viktigt arbete för parkförvaltare på taktisk nivå och kan bidra till att olika evenemang som kultur-, sport- och fritidsevenemang kan anordnas i parker där användningen är låg.

Naturen som restorativ miljö

Som kontrast till livfullhet beskrevs också en uppskattning av lugnet som parker och framförallt grönskan kan ge. Grönskande parker med träd och annan vegetation som skärmar av från stadens brus beskrevs av både ungdomar och äldre som avkopplande. Ungdomarna beskrev även att promenadstråk i gröna miljöer och/eller med fin utsikt var bra miljöer för återhämtning. De äldre hade liknande preferenser och förklarade att de ofta gick promenader i parker. Naturens restorativa effekt har påvisats i flera studier (se bland annat Kaplan, 1995; Nordh et al., 2011; Schutte et al., 2017). Hos barn uttrycktes inte just lugn och återhämtning som en anledning till att besöka parker. Däremot visade de stort intresse för lek i mer naturlig miljö och en uppskattning till naturen uttrycktes även genom sinnesintryck de fick och intresset för djur och växter. Det har uppmärksamats att gröna miljöer ökar barns mentala välbefinnande (McCormick, 2017) och har en restorativ effekt på barn (Schutte et al., 2017) vilket kan vara en anledning till barns uppskattning av naturen.

Inom förvaltningen är en medvetenhet om naturens restorativa effekter avgörande och förvaltning på alla nivåer bör arbeta för att mer vegetation samt mer sammanhängande vegetationsområden vid promenadstråk utvecklas i städer.

Sociala platser för den enskilda åldersgruppen

Trots den gemensamma önskan om att parker ska passa alla så uttrycktes även en uppskattning, alternativt önskan, att ha en plats som är speciellt anpassad för den egna åldersgruppen. Fördelen med en sådan plats var främst möjligheten att kunna socialisera med jämnåriga. För barnen användes lekplatsen för umgänge med vänner och lek kunde uppstå även med barn de inte kände sedan tidigare. De äldre beskrev pereniträdgården som en plats där äldre som bor i närheten av parken ofta stannade till och pratade med andra. Ungdomarna saknade en plats som passade dem och uttryckte en önskan att en del av parken skulle anpassas till ungdomar, där de kunde socialisera med vänner. De förklarade att även många andra parker i staden saknade sådana platser. Tidigare forskning har uppmärksammat att platser för ungdomar sällan finns eller till och med "designas bort" (Owens, 2002). Då sociala erbjudanden är något som motiverar ungdomar att söka sig till utemiljöer (Clark och Uzzell, 2002) kan just "egna" platser för social samvaro vara extra viktiga för ungdomar.

Anledningen till varför en plats för den egna åldersgruppen verkar viktig kan vara att dess erbjudande är tydlig för åldersgruppen vilket uppmuntrar till användning. Platsen kan troligen också ge en känsla av att vara välkommen till parken – som de äldre sa "*det här är ju min park*". Barnen som intervjuades verkade mycket måna om att parker skulle ha en lekplats och verkade nästan likställa ordet lekplats med ordet park. Större lekplatser som är anpassade för flera åldrar önskades och kan vara viktigt dels för att lekplatser inte ska bli för fullsatta och dels för barns möjlighet att hitta en plats som passar det enskilda barnet. Konkurrens mellan olika åldrar och önskan att hitta en egen plats att känna sig hemma på uppmärksammades även i studien av Jansson et al. (2016).

Platser som är alltför tillrättalagda för en specifik åldersgrupp kan dock riskera att bli exkluderande för andra grupper (Yttri, 2002), något som en del ungdomar verkade tycka när de jämförde vad ungdomar erbjuds jämfört med vad barn erbjuds och tyckte att barn har en plats men inte ungdomar. De uttryckte ett visst motstånd mot parker som innehöll lekplatser då de önskade lugnare platser utan "skrikande barn" och platser där de kunde vistas mer för sig själva. Att ta bort lekplatsen i Wrangelska parken sågs dock inte som en lösning – vad ungdomarna önskade var en egen plats och att denna plats skulle vara något avskild från lekplatser. Troligen skulle detta även uppskattas av barn då de nämnde att ungdomar som vistas på lekplatser kan skapa en otrygg känsla. I Wrangelska parken verkar därför en lösning vara att erbjuda en plats även för ungdomar. Platser för enskilda grupper kan dock vara svårt att uppnå ur ett holistiskt perspektiv, om exempelvis flera olika samhällsgrupper skulle önska en enskild plats för dem. Mer forskning om olika gruppers behov av "egna" platser i den offentliga miljön och eventuella möjligheter eller svårigheter med att kombinera olika gruppers behov utifrån denna aspekt är önskvärt. Något som möjligen kan fungera som alternativ till programmerade platser för olika grupper är att utveckla oprogrammerade platser som är möjliga att forma efter eget tycke och därmed kan passa flera olika grupper.

Skötseln – en fråga om estetik och lekbarhet

Något som alla grupper hade gemensamt var en tydlig önskan om en ren park utan skräp, vilket går i linje med en tidigare studie av Arnberger och Eder (2011) som också menar att det är viktigare att lägga resurser på renhållning än på exempelvis uppbyggnad av rekreationsplatser. Välskötta parker och framförallt frånvaron av skräp har förklarats upplevas som mer attraktiv hos både barn (Loukaitou-Sideris och Sideris, 2010), ungdomar (Veitch et al., 2017) och äldre (Kemperman och Timmermans, 2014). En omhändertagen park signalerar att någon bryr sig om parken och bidrar till en mer välkomnande känsla i parken.

Att säkerställa en god renhållning är därmed av hög prioritet för förvaltning på operationell nivå. Fler soptunnor gavs som förslag under brukarintervjuerna. Anneli Erson beskrev att anpassningar med mer renhållning gjordes vid behov. Effektiva metoder för att utveckla renhållningsarbetet där det behövs kan vara ett sätt att skapa renare och mer attraktiva parker. Nedskräpning av brukare kan möjligen minska genom ökad kunskap om ekologiska värden som hotas vid nedskräpning. Ett kunskapslyft bland medborgare kan därmed vara något som förvaltning på strategisk nivå bör överväga.

Vad gäller skötseln av växtligheten fanns däremot skilda åsikter. Ungdomar och äldre önskade en väl underhållen vegetation i parken och framförallt vid perennrabatterna och vid den städsegröna rundeln. En viss acceptans för mindre underhållen vegetation fanns vid naturplanteringen. Barnen verkade dock inte intressera sig för hur vegetationen underhålls eller hur estetiskt tilltalande den är. De såg istället vegetation som potentiella lekytor, vilket kan förklara att intresset för en välskött vegetation är mindre. Tidigare forskning har uppmärksammat att mindre underhållna grönområden kan vara önskvärt av barn då detta uppmuntrar till barns kreativa lek och utforskande av miljön (Jansson et al., 2016; Laaksoharju och Rappe, 2017)

För skötsel av vegetation är en noga övervägning viktig där mindre underhåll kan främja lek i vegetationsområden medan ett mer intensivt underhåll i blomsterrabatter, i form av ogräsrensning och att rabatter är väl täckta av plantor, kan främja den estetiska upplevelsen.

Tryggheten – viktig men inte 'allt'

Parkförvaltningens anpassning efter brukares behov och önskemål förklarades handla övervägande om trygghetsåtgärder. Trygghet i parker beskrevs av de tre åldersgrupperna vara en viktig aspekt och framförallt hos äldre. Därför är trygghetsanpassning viktig för möjligheten att uppleva parker som inbjudande. Flera informanter beskrev att närvaron av andra människor i parker gav en trygghet

upplevelse. Denna aspekt är därmed viktig att ta i beaktande vid trygghetsanpassning förutom de mer traditionella anpassningarna som exempelvis gallring av tätt buskage och mer belysning. Men som resultatet från brukarintervjuerna visar finns även flera andra behov och önskemål som också är viktiga att beakta i parker och om brukaranpassning övervägande fokuseras på trygghetsvärdet finns en risk att andra betydelsefulla värden som kan öka upplevelsen av inkluderande och attraktiva parker inte får lika stort utrymme.

Förvaltning för social multifunktionalitet

Landskrona stad arbetade huvudsakligen med platsspecifik anpassning för brukare och upprustning av utsatta områden var prioriterat. Ett alternativ till detta angreppssätt kan vara att utveckla social multifunktionalitet där anpassning för flera brukargrupper sker på samma plats, vilket kan motverka negativa konsekvenser av gentrifiering vid bostadsområden. Anpassning för enskilda åldersgrupper förekom främst på ytor som är specifikt avsedda för målgruppen, som skol- och förskolegårdar eller äldreboenden. Men riktade anpassningar bör även ske på offentliga ytor som i parker och här kan utveckling av multifunktionalitet vara en möjlig lösning. Men hur ska det gå till i praktiken? En del svar går att hitta genom åldersgruppernas egna önskemål:

Kombination av olika element

En kombination av olika element, med exempelvis både lekställningar, vegetation och djurliv, uppskattades av barnen och verkade erbjuda fler lek möjligheter. Även ungdomar och äldre beskrev att en kombination av olika element och funktioner är viktigt, och ungdomar förklarade att platser blir "mysigare" då. Liknande resultat kan hittas i andra studier om barns och ungdomars utemiljöer (Jansson et al., 2016; Jansson et al., 2018a). Detta verkar även stämma överens med parkförvaltningens syn på vad som gör parker attraktiva och välanvända av olika åldersgrupper, där exempelvis en skatepark och ett utegym vid en strand med fin utsikt attraherar flera olika åldersgrupper. Precis som Anneli Erson beskrev verkar alltså kombinationer av olika funktioner och element och för olika åldrar vara något som kommuner bör (våga) satsa mer på.

Multifunktionella objekt och anordningar

Barnen berättade om objekt och anordningar som varit spännande att utforska tillsammans med vuxna. Denna typ av objekt som är mindre programmerade för en specifik användning kan stimulera kreativiteten hos brukaren och därmed ge 'multipla erbjudanden' (Withagen et al., 2012). Detta är alltså ett exempel på multifunktionalitet på objektnivå. Withagen et al. (2012) har beskrivit att 'neutrala' (oprogrammerade) anordningar används av flera och multifunktionella objekt kan därmed passa i mindre parker där en större variation av olika anordningar inte får plats.

Anneli Erson förklarade att brukaranpassning i bostadsområden där utemiljön är mindre, sker med hänsyn till vilken boendegrupp som dominerar i området. Där exempelvis många barnfamiljer bor finns fler lekplatser och tvärtom. För att minska risken att utemiljön blir exkluderande för minoritetsgrupper i bostadsområdet kan multifunktionella anordningar vara ett alternativ där olika grupper kan använda anordningen på olika sätt.

Programmerade och oprogrammerade platsers multifunktionalitet

I Wrangelska parken fanns *programmerade* platser, exempelvis lekplatsen, och programmerade objekt, exempelvis de praktiska funktionerna som bryggan i dammen, stängslet och elhuset. Programmerade platser och objekt har ett värde för de personer den är programmerad för. Multifunktion kan utvecklas på dessa platser genom att tillföra fler värden och på så sätt attrahera fler.

På den programmerade *lekplatsen* kan fler värden tillföras genom att utveckla ett varierat utbud som kan attrahera både barn i olika åldrar men även föräldrar. Barnen förklarade att lekplatsen passade främst yngre barn och önskade lekutrustning som kunde passa även äldre barn. De önskade också något som kunde passa deras föräldrar. Även Anneli Erson tänkte på föräldrars behov när hon föreslog att lekplatsen kunde kopplas samman bättre med övriga parken. Att skapa en tilltalande miljö för föräldrar vid lekplatsen har också uppmärksammats av Refshauge et al. (2012) kunna bidra till att föräldrar besöker lekplatser oftare med sina barn och tenderar att stanna på platsen längre. Samma studie visar att goda möjligheter till att socialisera med andra vuxna var den viktigaste aspekten för föräldrar, men även en attraktiv lekplats med en variation av olika lekutrustning uppskattades (Refshauge et al., 2012). Detta betyder att variationen på lekplatsen är betydelsefull för både barn och vuxna.

Ungdomarna uppmärksammade programmerade *objekt* i parken som inte är avsedda för brukaren och föreslog att dessa skulle kunna utvecklas till att bli attraktiva även för brukaren. Dels föreslogs att elhuset och stängslet vid naturplanteringen kan kläs med vegetation eller målas i en tilltalande färg och dels önskade de att bryggan i dammen skulle rustas upp och byggas ut för att bli användbar även för parkbesökare. Multifunktion skulle i detta fall kunna utvecklas genom att kombinera funktioner som är avsedda för praktiska ändamål med funktioner som kan användas och uppskattas av parkens besökare.

I Wrangelska parken fanns också *oprogrammerade* platser som den öppna ytan och buskaget mellan lekplatsen och den öppna ytan. Oprogrammerade platser kan erbjuda flera värden eftersom kreativiteten hos besökaren kan stimuleras (Withagen et al., 2012) och för att platserna öppnar upp för olika möjligheter till användning (Yttri, 2002).

På den öppna *gräsytan*, som av flera informanter beskrevs som öde och tom, gavs många förslag på vad som skulle kunna finnas där för att locka fler besökare eller för att själv vilja använda platsen. Bland annat föreslogs fotbollsmål av barn, en matmarknad av äldre och en "konstnärlig plats" av ungdomar. Detta indikerar att den öppna gräsyta, såväl som andra oprogrammerade ytor, kan stimulera kreativiteten hos besökaren och att det finns möjligheter att använda sådana platser mer. Därmed skulle en öppen yta kunna utnyttjas bättre genom att utveckla *tidsbaserad multifunktionalitet* där brukare får möjlighet att arrangera aktiviteter eller manipulera platsen i form av tillfälliga arrangemang. Att arrangera aktiviteter på en öppen yta kan också bidra till en mer livfull park.

Buskaget mellan lekplatsen och den öppna ytan i Wrangelska parken var en välanvänd yta för barnen att utforska, gömma sig i och ha fantasilekar i. Men även äldre beskrev en uppskattning till just detta buskage då det innehöll vackra blommande buskar som syré och fjärilsbuske. Av ungdomar beskrevs buskaget som bra då det skärmade av lekplatsen från övriga delar av parken och skapade en lugnare atmosfär mot den öppna gräsytan. Buskaget visade sig därför vara en multifunktionell plats som gynnar olika grupper men på olika sätt. Vid rätt placering och växtval kan därför något så "enkelt" som ett buskage skapa *total multifunktionalitet* på en mindre yta. Att en yta med vegetation visade sig ge flera erbjudanden är egentligen inte konstigt. Den här studien (såväl som ett stort antal andra studier) visar på vegetationens många fördelar för människan, bland annat dess restaurativa effekt när den skärmar av från stadens brus och ger sinnesstimulans, att den är estetiskt tilltalande och att den erbjuder en plats att upptäcka och leka i. Dessutom har Shams och Barker (2019) uppmärksammat ett skifte i brukares preferenser av urbana grönområden från anlagda och välskötta till mer naturliga grönytor. Detta kan bero på en ökad medvetenhet hos allmänheten om de ekologiska värden som en mer naturlig vegetation bidrar med (Shams och Barker, 2019).

Kunskapen om vegetationens många fördelar är därmed viktig såväl hos parkförvaltare som hos allmänheten. Förvaltning på strategisk nivå bör därför arbeta för ett kunskapslyft genom utbildning och informationsspridning vilket på längre sikt kan ge en ökad medvetenhet om den naturliga vegetationens ekologiska och sociala värden och därmed också möjlighet till mer naturområden i staden med mindre behov av intensiv skötsel. Det finns dock fortfarande en önskan om väl omhändertagna urbana utemiljöer och Shams och Barker (2019) föreslår därmed att grönytor bör utvecklas mot mer naturliga miljöer utan att bli alltför frånkopplad från den urbana kontexten.

Under intervjun med parkförvaltaren beskrevs istället en idé om att lekplatsen kan integreras mer med övriga parken (det vill säga ta bort stängsel och en del av det ovan nämnda buskaget), vilket hon trodde kunde skapa en attraktiv plats för föräldrar med barn som vill leka både på lekplatsen och gräsytan. Eftersom föräldrars perspektiv inte har undersökts i studien går det inte att säga vad denna grupp skulle föredra i detta fall men det är möjligt att andra åldersgrupper är av en annan åsikt än de som har undersökts. Men parkförvaltaren förslag är ett exempel på att vuxnas perspektiv snarare än barns, ungdomars och äldres ofta framhävs och att förstå även andra åldersgrupper är därmed extra viktigt, vilket även beskrivs av forskare som Bell et al. (2003) och Van Herzele et al. (2005). Det är dessutom viktigt att parkförvaltare är medvetna om vilka kvaliteter exempelvis ett buskage eller andra platser har innan det tas bort.

Avvägningar mellan olika funktioner

Det finns många fördelar med att kombinera olika funktioner men det finns också en risk att olika funktioner stör varandra (Hansen och Pauleit, 2014), vilket kan bekräftas i denna studie. Som tidigare nämnt är ungdomars och äldres uppskattning till estetiskt tilltalande vegetation som kräver intensiv skötsel inte kompatibel med barns uppskattning till mindre underhållen vegetation. Skillnader i önskemål finns också i fråga om förnyelse/förändringar i utemiljön och livliga/lugna platser.

Ungdomarna beskrev en uppskattning till när parkers utformning förändras eller när "något nytt" händer i parker. Äldre, och till viss del även barn, beskrev istället att de uppskattade sådant som bevaras och att en koppling till platsens historia finns. Även platser som inte har ett historiskt värde eller en historisk koppling kan vara värda att bevara om det är en betydelsefull plats för brukare. Inför förändringar i parker bör därför parkförvaltare noga överväga olika gruppers behov innan förändringar görs. Både småskaliga förändringar (exempelvis borttagning av en buske) och storskaliga (exempelvis upprustning av en hel park) är viktiga att överväga och är därmed viktigt för förvaltning på både taktisk och operationell nivå. Tydlig kommunikation med medborgarna är viktig inför förändringar, dels för att minska risken att värdefulla platser försvinner, och dels för att kommunicera vad som kommer att erbjudas på platsen när det befintliga försvinner samt att förklara *när* förändringen kommer att ske.

Lugna och livliga aktiviteter är något som kan skapa motsättningar mellan olika grupper och var något som ungdomarna påtalade då de önskade lugnare platser utan "skrikande barn". Anneli Erson föreslog att parker kan delas in i olika "rum" där några är mer livliga och andra lugnare. På så sätt kan störningar mellan olika brukare minska och detta utgör också ett socialt hållbart alternativ till att dela in parker i rum utifrån olika åldersgrupper, där risken finns att brukargrupper istället exkluderas från delar av parker.

Ungdomar och äldre beskrev även en önskan att olika parker bör ha olika karaktär och innehåll, för möjligheten att kunna välja platser som passar för olika tillfällen och som kan erbjuda olika upplevelser. Anneli Erson beskrev liknande tankar och menade att olika innehåll och karaktär i parker kan bidra till ett större intresse hos brukaren att besöka olika parker. Att erbjuda "allt" i en park kan därför riskera att minska parkens attraktion. Det är en fråga för den strategiska

förvaltningen att långsiktigt arbeta med olika parkers säregenhet men samtidigt erbjuda en variation av olika innehåll inom ett närliggande geografiskt område.

Medborgardeltagande

Flera av de intervjuade, framför allt barn och ungdomar men även några äldre, uttryckte ett intresse för att delta i parkförvaltningen och framför allt vid upprustning och utveckling av parker. Ungdomar tyckte att kommunen bör involvera medborgarna mer. Främst beskrevs en vilja att få uttrycka sina åsikter men det fanns även ett visst intresse att delta mer fysiskt i exempelvis skötseln. Hos barn uttrycktes ett intresse för deltagande i främst lekplatsers upprustning och skötsel. Medborgares intresse och vilja att delta i planering, förvaltning och design av urbana grönområden går i linje med en tidigare studie av Shan (2012). Hos ungdomar verkade det finnas en viss önskan att få sin röst hörd och att få bli inbjuden att delta mer i samhället. En studie av Gallerani et al. (2017) som undersökt ungdomars deltagande i ett parkprojekt visade att de tyckte det var roligt att delta och att den positiva erfarenheten dessutom ledde till ett ökat intresse för utemiljöer och engagemang för samhället (Gallerani et al., 2017).

Riktade inbjudningar

För att deltagandeprocesser ska bli rättvisa och inkluderande för alla medborgare är det viktigt att olika åldersgrupper aktivt bjuds in att delta. Problem med få deltagare och att det finns en obalans i vilkas åsikter som yttras beskrevs av Anneli Erson och har även uppmärksammats av Molin och Konijnendijk van den Bosch (2014). Därmed finns ett behov av att identifiera grupper som sällan deltar och att riktade inbjudningar görs till dessa grupper. Just riktade inbjudningar till skolklasser var något som både barn och ungdomar gav som förslag under brukarintervjuerna. Deltagande genom skolan kan därför (ur ett brukarperspektiv) vara en lösning för att engagera barn och ungdomar. Möjligen kan även riktade inbjudningar göras till organisationer för äldre men då finns en risk att äldre som inte deltar i någon organisation utesluts från deltagande.

En fördel med att bjuda in medborgare är att individuella och platsspecifika behov och önskemål synliggörs (Wen et al., 2018) vilket ungdomarna påtalade och menade att kommunen bör uppmuntra medborgare att yttra sina åsikter istället för att hitta inspiration från andra kommuner vars medborgares intressen kan se annorlunda ut. Ingen av deltagarna i brukarintervjuerna nämnde att de lämnat synpunkter eller på annat sätt aktivt sökt upp kommunen för att delge sina åsikter. Detta kan bero på ett ointresse inför uppgiften men det kan också bero på okunskap om vilka möjligheter till deltagande som finns. Därför är det extra viktigt för parkförvaltningen att aktivt bjuda in medborgare att delta, och framför allt de grupper som kan antas ha mindre kunskap om vilka möjligheter som finns att yttra åsikter, exempelvis barn och ungdomar.

'Mosaic governance'

Att erbjuda en variation av möjliga sätt att delta, så kallad 'mosaic governance', är viktigt för att göra deltagande möjligt för olika brukargrupper (Fors, 2018). Intervjupersonerna visade olika intressen att delta; några uppskattade praktiskt arbete medan andra föredrog möjligheten att yttra åsikter och ge förslag på möjliga förbättringar som kan göras. Deltagande i förvaltning bör därför ske på både operationell och taktisk nivå.

Deltagande i förvaltning på operationell nivå har potential att utveckla variationen och multifunktionaliteten i parker vilket i sin tur kan utveckla den upplevda kvaliteten i parker. För barn var deltagande i lekplatsers upprustning och skötsel mest intressant och Jansson (2015) ser potentialen i att engagera barn på en operationell nivå. Hon menar att det kan öka användbarheten och barns möjlighet att skapa egna platser. Fors et al., (2018) beskriver ett gott exempel på att

deltagande och samförvaltning vid ett bostadsområde kan bidra till både fördelar för deltagare och för själva utemiljöns kvalitet – och därmed även för andra personer som använder utemiljön.

Om variationen av möjligheter att delta är för låg finns en risk att vissa medborgargrupper exkluderas. I Landskrona erbjöds medborgare att skänka gåvoträd och det beskrevs vara något som gav en känsla av tillhörighet till parken hos de som skänkte träd. Denna möjlighet till deltagande och de fördelar deltagandet kan ge är dock begränsad till de som har ekonomiska möjligheter. Om kommuner erbjuder deltagande som kräver ekonomiska insatser är det därför av största vikt att även gratisalternativ erbjuds.

SLUTSATSER

Studien har funnit både likheter och skillnader mellan de tre åldersgruppernas användning, behov och önskemål i parker. Möjligheterna och fördelarna med att anpassa utemiljön för olika åldersgrupper är många. Riktade anpassningar bör inte bara ske på ytor som är specifikt avsedda för målgruppen, som skol- och förskolegårdar eller äldreboenden, utan även i offentliga ytor som i parker. Multifunktionalitet för olika brukargrupper kan vara ett viktigt steg mot att nå hållbara och inkluderande städer och bör tas i beaktande som alternativ för de ofta rådande åtgärderna att rusta upp utsatta områden.

Social multifunktionalitet för olika åldersgrupper kan bidra till en mer livfull park, vilket de tre åldersgrupperna önskade. Därmed kan utveckling av multifunktionalitet i parker även bidra till ökad uppskattning, trygghet och en känsla av att parker är inkluderande för olika grupper. Oprogrammerade öppna ytor, där olika aktiviteter eller tillfälliga platser kan arrangeras av såväl kommunen som av föreningar och medborgare, är ett exempel på *tidsbaserad multifunktionalitet*. Ett annat exempel på programmerade ytor är buskage eller skogspartier som i sig kan skapa *total multifunktion* om placeringen (exempelvis intill en lekplats eller som avskiljare mellan olika inkompatibla funktioner) och växtvalet (exempelvis buskar med blomning eller träd som går att klättra i) är rätt. En större park kan delas in i rum som ger möjlighet till både lugna och livfulla aktiviteter, genom *mosaik-multifunktion*. Funktioner som vävs in i varandra kan skapa *partiell multifunktion*, som exempelvis en lekplats intill ett buskage eller, som det exemplet Anneli Erson nämnde, en skatepark och ett utegym intill en strand med fin utsikt.

Parker behöver dock också erbjuda platser som bjuder in specifika grupper, för brukares möjlighet att uppleva att parken är "för mig" samt för möjligheten att umgås med andra i samma åldersgrupp. För barn var lekplatser i en miljö med varierande element viktigt; för ungdomar var sittplatser med bord för större sällskap i en "mysig" miljö önskvärt och; för äldre var en plats nära hemmet viktigt och som innehåller exempelvis sittplatser vid en estetiskt tilltalande miljö med tillgängliga promenadstigar. Ungdomar saknade "egna" platser för social samvaro och studien bekräftar tidigare forskning (se bland annat Owens, 2002; Knöll och Roe, 2017) som förklarar att behovet av platser som kan tillfredsställa ungdomars önskemål i utemiljön är stort.

Det är viktigt att överväga vilka funktioner som är möjliga att kombinera och vilka som behöver separeras. För att tillfredsställa olika åldersgrupper bör övervägningar ske angående exempelvis vegetationsytors skötselnivå och erbjudandet av livfulla/lugna parker. I en större park kan rumsbildning bidra till möjligheten att flera funktioner får ta plats utan att olika funktioner stör varandra. Men det är också viktigt att erbjuda öppna ytor för flera brukargrupper som kan bidra till en känsla av gemenskap och livfullhet.

Ökad anpassning för olika åldersgrupper, multifunktionalitet i parker och ökad involvering genom riktade inbjudningar till specifika grupper och 'mosaic governance' kan på längre sikt leda till mer inkluderande parker.

Nedan följer förslag på hur förvaltningen kan gynna olika åldersgruppers användning av parker och bidra till multifunktionella och inkluderande parker:

Förvaltning på strategisk nivå:

- Ett kunskapslyft om naturliga miljöers ekologiska värden, både inom förvaltningen och hos medborgare för en långsiktig utveckling mot mer naturliga vegetationsområden samt för en potentiell minskning av nedskräpning i utemiljön
- Utveckla parkers säregenhet samtidigt som en variation av olika innehåll inom ett närliggande geografiskt område kan erbjudas
- Utveckla möjligheterna för att involvera olika åldersgrupper i parkförvaltningen och utveckla "mosaic governance"

Förvaltning på taktisk nivå:

- Identifiera parker/ytor i staden med låg användning där aktiviteter bör främjas
- Utveckla samarbete mellan kommunens olika förvaltningar/avdelningar samt med icke-kommunaldrivna organisationer/föreningar i staden för att uppmuntra och främja aktiviteter i parker
- Utveckla *tidsbaserad multifunktionalitet* där brukare får möjlighet att arrangera aktiviteter eller manipulera platser i form av tillfälliga arrangemang på oprogrammerade ytor i parker.
- Metodisk utveckling av mer naturliga vegetationsområden och med noga övervägda artval som kan gynna flera olika grupper
- Undersökning och noga övervägning mellan olika funktioner och vilka som ska gynnas var:
 - vilka vegetationsytor som behöver intensiv skötsel för estetiskt tilltalande miljöer och vilka ytor som kan utvecklas till mer naturligt växande vegetation för exempelvis möjligheten till lek
 - vilka ytor/vegetation/anordningar som bör bevaras och vilka som kan bytas ut
- Arbeta med medborgardeltagande genom riktade inbjudningar till olika åldersgrupper

Förvaltning på operationell nivå:

- Medvetenhet om betydelsen av god renhållning och hur den kan underlättas; fler soptunnor och effektiva metoder för att utveckla renhållningsarbetet där det behövs
- Utveckla programmerade platsers/objekts värden (exempelvis kan lekplatser anpassas för barn i olika åldrar samt föräldrar, praktiska funktioner kan bli mer attraktiva för parkbesökaren)
- Involvera olika brukargrupper i renhållning och skötsel och erbjuda möjligheten att manipulera och skapa "egna platser" i parker

METODDISKUSSION

Styrkor i studien

I studien har tre olika åldersgruppers behov och önskemål undersökts. Intervjuerna har utförts i samma park vilket har gjort det möjligt att jämföra de olika gruppernas behov och önskemål, och likheter och motsättningar mellan åldersgrupperna har synliggjorts.

Promenadintervjuerna utfördes på plats i en park vilket gav information som troligen inte hade erhållits vid en stillasittande intervju inomhus. Fördelar med denna metod har bland annat varit att informanterna kunnat visa mig platser de ville berätta om, jag fick ta del av sinnesintryck de fick och jag kunde observera vad informanterna gjorde i parken under intervjun. Dessutom framkallade platsen minnen hos intervjudeltagarna som de möjligen inte hade kommit att tänka på om vi inte varit på platsen. Klimatet kan vara en nackdel vid promenadintervjuer. Under en intervju uttryckte en deltagare att det var kallt och denna intervju blev av den anledningen också den kortaste av alla brukarintervjuer.

Brukarintervjuer med två personer samtidigt har visat sig vara en bra metod då jag upplevde att alla intervjupersoner var trygga och avslappnade under intervjun och de kunde diskutera med varandra istället för att endast svara på mina frågor. Provintervjuerna som gjordes på våren 2018 bekräftar att intervjuer med fler än en informant är att föredra; en av provintervjuerna utfördes med endast en äldre (då den andra blivit sjuk) och intervjupersonen upplevdes under denna intervju som mer obekvämt än de som intervjuades tillsammans med en annan deltagare.

Studien jämförde inte bara olika åldersgrupper utan inkluderade även parkförvaltningens perspektiv på anpassning för olika grupper. Intervjun bidrog till en insyn i parkförvaltningens arbete och erfarenheter av anpassning och medborgardeltagande samt gav idéer på möjligheter till utveckling av social multifunktionalitet i parker.

Svagheter i studien

Intervjuer genomfördes med 18 brukare och endast sex personer i varje åldersgrupp, vilket är ett ganska lågt antal och riskerar att ge en otydlig bild av olika preferenser inom åldersgruppen. Strävan var att ha en jämn fördelning vad gäller kön och geografisk bakgrund inom varje åldersgrupp men detta uppfylldes endast i en grupp, nämligen barnen. Deltagande ungdomar var bara tjejer och deltagande äldre var alla utan invandrarbakgrund. Detta kan också ha påverkat resultatet. Anledningen till att ingen äldre med invandrarbakgrund ställde upp på intervju var att de jag frågade helt enkelt inte förstod vad jag sa. För att undvika denna typ av ojämna fördelning är det alltså viktigt med en tolk.

Den metod som användes för att hitta äldre intervjupersoner var olik den metod som användes för barn och ungdomar. Då de äldre letades upp i Wrangelska parken var det mer troligt att de använde parken medan det var osäkert hur mycket barn och ungdomar använde parken. Parkanvändning mellan de olika åldersgrupperna visade sig också vara ojämna, främst mellan ungdomar och äldre. Möjligen hade resultatet blivit annorlunda om jag använt samma metod för att hitta ungdomar som jag gjorde för att hitta de äldre. Detta hade dock krävt av ungdomarna att vara villiga att ställa upp på intervju under sin fritid. Då jag under mina besök i parken har sett mycket få ungdomar i parken hade denna metod dessutom varit mycket svår och tidskrävande. Ett annat alternativ hade varit att involvera äldre på annat sätt än att fånga upp dem i Wrangelska parken. Inför provintervjuerna användes en annan metod, då tog jag nämligen kontakt med en pensionärsorganisation där jag sökte intresserade äldre deltagare. Intresset var dock ganska lågt och organisationens samlingslokal låg långt ifrån parken. Därmed valdes denna metod bort inför intervjuerna till den aktuella studien. För framtida studier där olika brukargrupper ska involveras rekommenderas att intervjupersoner inom varje grupp hittas genom olika vägar, där exempelvis barn kan involveras både genom skolor, organisationer och på den/de platser som ska undersökas. Nackdelen med detta är såklart att det blir betydligt mer tidskrävande och kräver mer administration.

Endast en intervju genomfördes med parkförvaltningen. För att få en tydligare bild av förvaltningens arbete med sociala frågor kan intervjuer med personer som arbetar inom olika nivåer av parkförvaltningen vara viktigt. Dessutom kan en jämförelse mellan olika kommuner ge inblick i olika

perspektiv och erfarenheter av exempelvis anpassningar för olika grupper och medborgardeltagande.

FRAMTIDA FORSKNING

Den här studien undersökte tre åldersgruppers behov och önskemål i en park. För att få en mer holistisk och nyanserad bild av olika gruppers behov och önskemål kan framtida forskning fokusera på åldersgrupper i hela livsspannet samt olika undergrupper inom varje åldersgrupp, som exempelvis personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, personer med invandrarbakgrund och ålderskillnader inom gruppen (exempelvis både yngre och äldre barn). Individuella, sociala och fysiska faktorer som påverkar olika gruppers behov och önskemål kan också undersökas.

Olika typer av grönområden kan användas på olika sätt. Därför är det inte säkert att den här studien är representativ för andra grönområden än urbana parker. Framtida forskning kan därför undersöka likheter och skillnader mellan olika brukargrupper och möjligheter för social multifunktionalitet i förhållande till olika grönområden. Även vilken stad grönområdet ligger i kan ha betydelse. Fler studier önskas därför för möjligheten att jämföra resultat i andra kontexter som exempelvis större och mindre kommuner och i andra länder och kulturer. Forskning om parkförvaltningens möjligheter att anpassa för flera brukargrupper och att utveckla social multifunktionalitet bör också undersökas och jämföras mellan flera kommuner och länder.

Studien gav information om åldersgruppernas önskemål eller uppskattning till "egna" platser i den offentliga miljön. Mer forskning behövs om olika gruppers behov av "egna" platser och om vilka eventuella möjligheter eller svårigheter det finns med att kombinera olika gruppers behov utifrån denna aspekt.

Slutligen föreslås mer forskning om *social multifunktionalitet* och framför allt genom interventionsstudier där olika typer av multifunktionalitet kan observeras och utvärderas.

KÄLLFÖRTECKNING

- Ahern, J. (2011). From fail-safe to safe-to-fail: Sustainability and resilience in the new urban world. *Landscape and Urban Planning*, 100(4), pp.341–343.
- Alves, S., Aspinall, P. A., Ward Thompson, C., Sugiyama, T., Brice, R. & Vickers, A. (2008). Preferences of older people for environmental attributes of local parks: The use of choice-based conjoint analysis. *Facilities* 26(11/12), 433-453. <https://doi.org/10.1108/02632770810895705>
- Arnberger, A., & Eder, R. (2011). The influence of age on recreational trail preferences of urban green-space visitors: a discrete choice experiment with digitally calibrated images. *Journal of Environmental Planning and Management*, 54(7), 891–908. <https://doi.org/10.1080/09640568.2010.539875>
- Arnberger, A., Allex, B., Eder, R., Ebenberger, M., Wanka, A., Kolland, F., Wallner, P., Hutter, H.P. (2017). Elderly resident's uses of and preferences for urban green spaces during heat periods. *Urban Forestry & Urban Greening*, 21, 102–115.
- Beer, A.R., Delshamar, T. & Schildwacht, P. (2003). A changing understanding of the role of greenspace in high-density housing. A European perspective. *Built Environment*, 29, 132–143.
- Bell, S., Thompson, C. W., & Travlou, P. (2003). Contested views of freedom and control: Children, teenagers and urban fringe woodlands in Central Scotland. *Urban Forestry and Urban Greening*, 2(2), 87–100. <https://doi.org/10.1078/1618-8667-00026>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *Interviews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. 3. uppl. Los Angeles: Sage Publications.
- Clark, A & Emmel, N. (2010). Using walking interviews. *Realities* 13, 1–6.
- Clark, C., & Uzzell, D. L. (2002). The affordances of the home, neighbourhood, school and town centre for adolescents. *Journal of Environmental Psychology* 22(1–2), 95–108. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0242>
- Dempsey, N., & Smith, H. (2014). Understanding place-keeping of open space. I: Dempsey, N., Smith, H., & Burton, M. (red.), *Place-Keeping: Open Space Management in Practice*. London: Routledge, ss. 13-29.
- Evans, J. & Jones, P. (2011). The walking interview: Methodology, mobility and place. *Applied Geography*, 31, 849-858.
- Fors, H. (2018). *User participation in public urban woodland management*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Fors, H., Jansson, M., & Nielsen, A. (2018). The Impact of Resident Participation on Urban Woodland Quality—A Case Study of Sletten, Denmark. *Forests*. <https://doi.org/10.3390/f9110670>
- Gibson, J. J. (2015). *The Ecological Approach to Visual Perception*. Classic ed. New York och London: Psychology Press.
- Gustavsson, R., Hermy, M., Konijnendijk, C., Steidle-Schwahn, A. (2005). Management of urban woodland and parks – searching for creative and sustainable concepts. In: Konijnendijk, C.C., Nilson, K., Randrup, T.B., Schipperijn, J. (Red.), *Urban Forests and Trees*. Berlin: Springer, ss. 369-398.

- Hansen, R., Olafsson, A. S., van der Jagt, A. P. N., Rall, E., & Pauleit, S. (2017). Planning multifunctional green infrastructure for compact cities: What is the state of practice? *Ecological Indicators*.
<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.09.042>
- Haaland, C., & van den Bosch, C. K. (2015). Challenges and strategies for urban green-space planning in cities undergoing densification: A review. *Urban Forestry and Urban Greening*.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2015.07.009>
- Hallemar, D & Forsell, H. (2018). #90 Landskrona – en andra chans. *Staden Podcast* [Podcast]. Tillgänglig:
<https://soundcloud.com/staden-podcast/90-landskrona-en-andra-chans>
- Hansen, R., & Pauleit, S. (2014). From multifunctionality to multiple ecosystem services? A conceptual framework for multifunctionality in green infrastructure planning for Urban Areas. *Ambio*. <https://doi.org/10.1007/s13280-014-0510-2>
- Hill, M. (2006). Children's voices on ways of having a voice: Children's and young people's perspectives on methods used in research and consultation. *Childhood*, 13(1), 69–89. <https://doi.org/10.1177/0907568206059972>
- Jansson, M., & Lindgren, T. (2012). A review of the concept 'management' in relation to urban landscapes and greenspaces: Toward a holistic understanding. *Urban Forestry and Urban Greening*.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2012.01.004>
- Jansson, M., Fors, H., Lindgren, T. & Wiström, B. (2013). Perceived safety in relation to urban woodland vegetation – a review. *Urban Forestry & Urban Greening*, 12(2), 127-133.
- Jansson, M. (2015). Children's perspectives on playground use as basis for children's participation in local play space management. *Local Environment*, 20(2), 165–179. <https://doi.org/10.1080/13549839.2013.857646>
- Jansson, M., Sundevall, E. & Wales, M. (2016). The role of green spaces and their management in a child-friendly urban village. *Urban Forestry & Urban Greening*, 18, 228-36.
- Jansson, M., Abdulah, M., & Eriksson, A. (2018a). Secondary school students' perspectives and use of three school grounds of varying size, content and design. *Urban Forestry and Urban Greening*.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2018.01.015>
- Jansson, M., Vogel, N., Fors, H., & Randrup, T. B. (2018b). The governance of landscape management: new approaches to urban open space development. *Landscape Research*.
<https://doi.org/10.1080/01426397.2018.1536199>
- Kabisch, N., & Haase, D. (2014). Green justice or just green? Provision of urban green spaces in Berlin, Germany. *Landscape and Urban Planning*, 122, 129–139. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2013.11.016>
- Kaplan, S. (1995). The restorative benefits of nature: toward an integrative frame- work. *Journal of Environmental Psychology* 15, 169–183.
- Kaplan & Kaplan (2002). Adolescents and the natural environment: A time out? I: Kahn, P., & Kellert, S. (red), *Children and nature : psychological, sociocultural, and evolutionary investigations*. Cambridge, Mass: MIT Press, ss. 227-257.
- Kemperman, A., & Timmermans, H. (2014). Green spaces in the direct living environment and social contacts of the aging population. *Landscape and Urban Planning*, 129, 44–54.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.05.003>
- Knöll, M., & Roe, J. J. (2017). Ten questions concerning a new adolescent health urbanism. *Building and Environment*. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2017.10.006>

- Laaksoharju, T., & Rappe, E. (2017). Trees as affordances for connectedness to place— a framework to facilitate children's relationship with nature. *Urban Forestry and Urban Greening*.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2017.10.004>
- Laatikainen, T. E., Broberg, A., & Kytta, M. (2017). The physical environment of positive places: Exploring differences between age groups. *Preventive Medicine*, 95, 85–S91. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2016.11.015>
- Landskrona stad (2018a). *Landskrona på väg. Aktuella stadsbyggnadsprojekt i Landkrona*. [Broschyr] Landskrona. Landskrona stad. Tillgänglig:
https://issuu.com/landskronastad/docs/landskrona_p__v_g_2018_web?e=33572223/64185601 [2019-03-08]
- Landskrona stad (2018b). *Befolkningsstatistik*. Tillgänglig: <https://www.landskrona.se/kommun-politik/kommun/statistik/> [2019-03-07]
- Landskrona stad (2018c). *Parker*. Tillgänglig: <https://www.landskrona.se/se-gora/idrott-fritid/natur-friluftsliv/parker/> [2019-03-08]
- Lieberg, M. (1995). Teenagers and public space. *Communication Research* 22, 720-744.
- Lindberg, M., & Schipperijn, J. (2015). Active use of urban park facilities- Expectations versus reality. *Urban Forestry and Urban Greening*, 14(4), 909–918. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2015.08.007>
- Lindholst, A.C., Sullivan, S.G., van den Bosch, C.C.K. & Fors, H. (2015). The inherent politics of managing the quality of urban green spaces. *Planning Practice & Research*, 376-292.
- Loukaitou-Sideris, A., & Sideris, A. (2010). What brings children to the park? Analysis and measurement of the variables affecting children's use of parks. *Journal of the American Planning Association*, 76(1), 89–107.
<https://doi.org/10.1080/01944360903418338>
- Lovell, S. T., & Taylor, J. R. (2013). Supplying urban ecosystem services through multifunctional green infrastructure in the United States. *Landscape Ecology*. <https://doi.org/10.1007/s10980-013-9912-y>
- McCormick, R. (2017). Does Access to Green Space Impact the Mental Well-being of Children: A Systematic Review. *Journal of Pediatric Nursing*, 37, 3–7.
- Mertens L., Van Cauwenberg J., Veitch J., Deforche B. & Van Dyck D. (2019). Differences in park characteristic preferences for visitation and physical activity among adolescents: A latent class analysis. *PLoS ONE* 14(3): e0212920. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212920>
- Molin, J. F., & Konijnendijk van den Bosch, C. C. (2014). Between Big Ideas and Daily Realities- The roles and perspectives of Danish municipal green space managers on public involvement in green space maintenance. *Urban Forestry and Urban Greening*, 13(3), 553–561. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2014.03.006>
- Norðdahl, K., & Einarsdóttir, J. (2015). Children's views and preferences regarding their outdoor environment. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 15(2), 152–167.
<https://doi.org/10.1080/14729679.2014.896746>
- Nordh, H., Alalouch, C., & Hartig, T. (2011). Assessing restorative components of small urban parks using conjoint methodology. *Urban Forestry and Urban Greening*. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2010.12.003>
- Ode Sang, Å., Knez, I., Gunnarsson, B., & Hedblom, M. (2016). The effects of naturalness, gender, and age on how urban green space is perceived and used. *Urban Forestry and Urban Greening*, 18, 268–276.
<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2016.06.008>
- Owens, P. E. (2002). No Teens Allowed: The Exclusion of Adolescents from Public Spaces. *Landscape Journal*, 21(1), 156–163. <https://doi.org/10.3368/lj.21.1.156>

- Randrup, T. B., & Persson, B. (2009). Public green spaces in the Nordic countries: Development of a new strategic management regime. *Urban Forestry & Urban Greening*, 1, 31–40.
- Refshauge, A. D., Stigsdotter, U. K., & Cosco, N. G. (2012). Adults' motivation for bringing their children to park playgrounds. *Urban Forestry and Urban Greening*, 11(4), 396–405. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2012.06.002>
- Ries, A. V., Voorhees, C. C., Roche, K. M., Gittelsohn, J., Yan, A. F., & Astone, N. M. (2009). A quantitative examination of park characteristics related to park use and physical activity among urban youth. *Journal of Adolescent Health*, 45(3 Suppl), 64–70.
- Rode, M.W. (2016). Nature conservation as part of a multifunctional use of suburban landscapes. In: Wang, F., Prominski, M. (Red.), *Urbanization and Locality. Strengthening Identity and Sustainability by Site-specific Planning and Design*. Heidelberg: Springer ss. 323–343.
- Rutt, R.L. & Gulrud, N.M. (2016). Green justice in the city: A new agenda for urban green space research in Europe. *Urban Forestry & Urban Greening*, 19, 123-127.
- SCB (2015). *Grönytor och grönområden i tätorter 2010*. Stockholm: Statistiska centralbyrån. (MI 12). Tillgänglig: https://www.scb.se/contentassets/4ea958dbe21a45deacbd2d47f87d3ef3/mi0805_2010a01_sm_mi12sm1501.pdf [2019-05-02]
- Schutte, A. R., Torquati, J. C., & Beattie, H. L. (2017). Impact of Urban Nature on Executive Functioning in Early and Middle Childhood. *Environment and Behavior*, 49(1), 3–30. <https://doi.org/10.1177/0013916515603095>
- Shams, I., & Barker, A. (2019). Barriers and opportunities of combining social and ecological functions of urban greenspaces – Users' and landscape professionals' perspectives. *Urban Forestry and Urban Greening*, 39(January), 67–78. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2019.02.007>
- Shan, X. Z. (2012). Attitude and willingness toward participation in decision-making of urban green spaces in China. *Urban Forestry and Urban Greening*, 11(2), 211–217. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2011.11.004>
- Shan, X. Z. (2014). Socio-demographic variation in motives for visiting urban green spaces in a large Chinese city. *Habitat International*. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2013.07.012>
- United Nations (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. A/Res/70/1 <https://doi.org/10.1007/s13398-014-0173-7.2>
- United Nations (2017). *New Urban Agenda*. Resolution antagen av generalförsamlingen 23 december 2016. United nations A/RES/71/256.
- Van Herzele, A., Collins, K., Tyrväinen, L., (2005). Involving people in urban forestry – a discussion of participatory practices throughout Europe. I: Konijnendijk, C. C., Nilsson, K., Randrup, T. B., & Schipperijn, J. (red), *Urban Forests and Trees*. Berlin: Springer, ss. 207- 228. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Veitch, J., Carver, A., Abbott, G., Giles-Corti, B., Timperio, A., & Salmon, J. (2015). How active are people in metropolitan parks? An observational study of park visitation in Australia. *BMC Public Health* 15, 610.
- Veitch, J., Salmon, J., Deforche, B., Ghekiere, A., Van Cauwenberg, J., Bangay, S., & Timperio, A. (2017). Park attributes that encourage park visitation among adolescents: A conjoint analysis. *Landscape and Urban Planning*. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2016.12.004>
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningsled*. [Online.] <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>
- Wen, C., Albert, C., & Von Haaren, C. (2018). The elderly in green spaces: Exploring requirements and preferences concerning nature-based recreation. *Sustainable Cities and Society*, 38(Juli 2017), 582–593. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.01.023>

- Withagen, R., de Poel, H. J., Araújo, D., & Pepping, G. J. (2012). Affordances can invite behavior: Reconsidering the relationship between affordances and agency. *New Ideas in Psychology*.
<https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2011.12.003>
- Wolch, J.R., Byrne, J. & Newell, J.P. (2014). Urban green space, public health, and environmental justice: The challenge of making cities 'just green enough'. *Landscape and Urban Planning*, 125, 234-244.
- Yttri, D. (2002). Parken som rom for fellesskap og tilflukt i moderne byliv- et forsøk på å forstå parkers flerfunksjonelle karakter. *Nordisk Arkitekturforskning* 1, 51-59.
- Yung, E. H. K., Ho, W. K. O., & Chan, E. H. W. (2017). Elderly satisfaction with planning and design of public parks in high density old districts: An ordered logit model. *Landscape and Urban Planning*, 165, 39–53.